БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үдезилетингеп

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955 АВГУСТ 14 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 163 (3357)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

СЭКП-ниң XX съездизинге уткуштур (1 арын).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).

Көдээ ажыл-агый ажылдарын үлегерлиг чорудар (1 арын).

ВЦСПС-тиң үшкү пленуму (2 арын).

Франциянын, Великобританиянын, ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың даштыкы херектер министрлериниң Женевага болур чөвүлел хуралының дугайында (2 арын).

А. Григорьев.— Чер-чер Советтериниң культура килдистериниң лекция пропагандазын бедик деңнелче (2 арын).

П. Янгутов.— Он айларның түңнели (3 арын).

Я. Кадулин. — Кореяның хосталганының он чылы (3 — 4 арыннар).

Югославияның парламент төлөөлериниң Ленинградтан үнүпкени (4 арын).

Аныятарның болгаш студентилериниң бешки Бүгү-делегей фестивалы (4 арын).

Совет көдээ ажыл-агый төлөөлериниң АКШ-та чоруп турары (4 арын).

АКШ-тың көдээ ажыл-агый төлөөлериниң Совет Эвилелинде чоруп турары (4 арын).

Атомнуг энергияны тайбың сорулгаларга ажыглаар талазы-биле улустар аразының эртем-техниктиг конференциязы (4 арын).

Ажыл-агый планнарын күүседиринге партийжи удуртулганың деңнелин бедидер

Совет күрүнеиң күчү-шыдалын быжыглаарының болгаш ажылчы чоннарның материалдыг чаагай амыдыралының өзүлдезиниң дугайында Коммунистиг партия доктаамал сагыш салып турар. Ол сагыш салышкын СЭКП Төп Комитединиң Июль Пленумунуң шиитпирлеринде тодаргай илеретинген. СЭКП ТК-ның Пленумунуң түңнелдерин амгы үеде партия активтериниң хуралдарында болгаш партия райкомнарының пленумнарында чугаалажып турар.

Совет Тываның коммунистери ТК-ның Пленумунуң түңнелдерин чугаалашпышаан, ажыл-агый организацияларының ажыл-чорудулгаларын партия комитетериниң талазындан четпес удуртуп турарын шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел-биле илередип, моон соңгааргы сорулгалар дугайында практиктиг хемчегларни ажылдап кылып турар.

Пленумнарга болгаш партия активниң хуралдарынга күрүнеиң планныг даалгаларын күүсетпейн багай ажылдап турар ажыл-агый болгаш партия организацияларының удуртукчуларын чидиг шүгүмчүлелдерге таварыштырган.

Кызыл хоорайның партия активниң хуралынга хоорайның бүдүрүлгелеринде улуг четпестер барын демдеглээн. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң талазы-биле чартык чылдың планын аъшчем комбинады, тууйбу заводу болгаш алгы заводу күүсетпээн. Хоорайның бүдүрүлгелеринде продукцияның бот-үнези аар болгаш шынары куду.

Тудуг трестизи тудуг планын чыл-чылы-биле күүсетпейн келген. Бүдүрүлгелерде механизмнерни багай ажыглап турар. Бо бүгү четпестериң база бир кол чылдагааны болза, хооркомнуң бюрозу болгаш партия эге организациялары бүдүрүлге ажылынче ханылап кирбейн, ажылагый удуртукчуларынга негелдени шыңгыыратпайн, бүдүрүлгечи билиг кошкак, организакчы эвес, шүшпең кижилер-биле үр үениң иштинде эптежип турарындан улуг хемчээлдиг хамааржыр.

СЭКП Улуг-Хем райкомунуң пленумунга Шагаан-Арыг МТС-тиң удуртулгазында улуг четпестер барын илередип шүгүмчүлээн. Ол МТС бо чылын районнуң колхозтарынга 3300 гектар черниң сигенин кестирип бээри-биле керээ чаргаш үгле 756 гектар сиген кескен.

МТС-тиң сиген кестирер машиналары үргүлчү үрелиишкинге таваржып турар. Оон аңгыда районнуң Ленин аттыг, Киров аттыг болгаш Партияның XIX съезди аттыг колхозтар күрүнеге сүт, эът дужаарының чартык чыл планнарын күүсетпээнин пленум буруу шапкан.

Областың чамдык ажыл-агый адырларында күрүнеиң планныг даалгаларының онза хожудап турарын демдеглээри эргежок чугула. Август 5-ке чедир областың колхозтарында сиген ажаап алыышкынының планы үгле 46,1 хуу күүсетинген. Эң ылаңгыя Бай-Тайга, Сүт-Хөл, Барыын-Хемчик, Өвүр, Тес-Хем, Чөөн-Хемчик, Чаа-Хөл, Улуг-Хем районнарында ырай боорда-ла 14—47 хууга четкен. Мындыг байдал-биле моон соңгаар эптежип болбас. Күрүне планы — ажыл-агый бүрүзүнге хоойлу болур. Күрүне мурнунга хүлээлгезин күүсетпейн, харыысалга чок ажылдап турар ажыл-агый удуртукчулары-биле үстүнде демдеглээн партия райкомнарының удуртукчуларының эптежип турары шын эвес. Бүгү-ле болдунар аргаларны шын ажыглап шыдаваныының түңнелинде мал чемнериниң белеткели тараа ажаап алыышкыны-биле дапкырлашкан.

Ажыл-агый планнарының талазы-биле области база бир чугула черни эзелеп турар колхозтарда чурттарының, бүдүрүлгениң, культура-амыдыралдың болгаш мал кажааларының тудугларының темпизи база-ла оожум чоруп турарын миннир херек. Күрүнеге сүт, эът дужаарының чартык чыл планнарын элээн хөй районнарның колхозтары күүсетпээн.

Амгы үеде партия организацияларының эң чугула сорулгазы болза, тарааны чидириг чокка чогуур өй-шаанда ажаап алыры, көдээ ажыл-агый продуктуларының белеткелиниң болгаш садып алыышкын планнарын күүседирин хандырары болур. Тараа ажаап алыышкынының үезинде мал чемнериниң белеткелин болгаш колхозтарда тудуг ажылының темпизин кошкадып болбас.

Ажыл-агый талазы-биле партия организацияларының мурнунда туруп турар улуг сорулгалар партийжи удуртулганың деңнелин бедидерин, организакчы болгаш масса-политиктиг ажылды дыка экижидерин, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбаа-биле делгередирин, коммунистериң чогаадыкчы идепкейин болгаш авангардчы ролун бүгү хемчег-биле бедидерин негеп турар.

Партия райкомнарының удуртукчу ажылдакчылары болгаш эге организацияларның секретарьлары экономиктиг айтырыгже ханызы-биле хандыгып кирер, администрацияның ажыл-чорудулгазын контрольдаарын боттандырар, ажыл-агый бүрүзү күрүне планын күүседири дээш демиселче коммунистерни, комсомолчуларны, профэвилелдерин, инженер-техниктиг ажылдакчыларны болгаш албан-хаакчыларны мобилизастаар ужурлуг.

Ажыл-агыйның чугула участоктары — тараа ажаап алыышкынынга, мал чемнериниң белеткелдеринге болгаш тудугга коммунистериң күүн шын хуваап турзар херек. Ажылчы чоннарның ортузунга СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин тайылбырлап таныштырары-биле партия эге организацияларынче район төвүнүң партия-совет болгаш комсомол активтерин сургакчыладып чорудары эргежок чугула.

Партияның политиктиг кижизидилге ажылының бүгү-ле хевирлери — агитацияны, пропаганданы, парлалганы, радиону, кинону болгаш культура албан черлериниң ажылының кол кичээнгейин Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XX съездизинге чедишкинниг ужуражыр дээш социалистиг чарышты колхозчуларның, МТС-териң болгаш совхозтарның ажылчыннарының аразынга бедик көдүрлүүшкүнүг кылдыр организастаарынче угландырар херек. Социалистиг чарышты организастаарда партия организациялары ёзу барымдаалап, баш бурунгаар белеткээн чаңгыс аай майыктыг хуудустар-биле кылыр, массаларның чогаадыкчы инициативазынга даянмас шын эвес практиканы болдурбас ужурлуг.

Ажыл-агыйга партийжи удуртулганың деңнелин бедидер херекке кадрлар-биле ажыл улуг рольдуг. Партия организацияларының удуртукчузу бүрүзү кадрларны эки таныыр, оларның макталгалыг болгаш багай талазын билир хүлээлгелиг. Бо байдал чокта удуртулганы чедишкинниг чорудун шыдавас.

Партия организацияларының чамдык удуртукчулары кадрларны эки таныр билбезиниң түңнелинде хүлээлгезин күүседип шыдавайн турар ажылдакчыларны чогуур үезинде солуурун болгаш ажылга идепкейлиг, мергежилдиг, инициативалыг аныяк кадрларны өрү ажылдарже дидимибиле депшидерин сула боттандырып турар.

Мынчангаш ажыл-агыйны партия организацияларының талазындан удуртурда хамыктың бир дугаар эзлчегде кижилер, кадрлар-биле ажылдаар, оларның ажылынга болгаш амыдыралынга таарымчалыг байдалды тургузар дээш хүн-бүрүнүң кичээнгейин салыр херек.

Областың партия организацияларының хүлээлгези болза, СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң үшкү сессияның шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш ажылчы чоннарның патриоттуг көдүрлүүшкүнүн деткивишаан, ону организастап удуртуру болур.

Совет Эвилелинде

Улам эки ажылдаар бис

КИЕВ, август 7. Дөрт күрүнелериниң чазактар баштыңнарының Женева чөвүлел хуралының түңнелериниң дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганинның илеткелин болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң доктаалын Украинаның найыслалының ажылчы чоннары сеткил ханыышкыныбиле уткаан.

...Хоорайның эң хоочун бүдүрүлгелериниң бирээзи— «Ленинская кузница» заводка изиг-түлүк ажыл минута-даа иштинде соксавас. СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң шиитпирлери-биле сорук кирген бүдүрүлгениң ажылчыннары, мастерлери, инженер-техниктиг ажылдакчылары СЭКП-ниң XX съездизиниң алдары дээш чаа бедиткен хүлээлгелерни алганнар. Судно тудугжулары онаалгазын 22 хуу ажыр күүсеткеш, июльдуң бүдүрүлге программазын чедишкинниг дооскан.

Дүштеки чем часпарының үезинде котёл цехиниң ажылчыннары, мастерлери инженерлери, завод хериниң иштинге чыылган, аңаа сборщиытер бригадири П. И. Еременко дөрт күрүнелериниң чазактар баштыңнарының Женева чөвүлел хуралының түңнелериниң дугайында Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганинның илеткелиниң талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң доктаалын номчаан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң доктаалы болза, бүгү улустар-биле тайбыңга болгаш найыралга чурттаарын күзен турар бүгү совет кижилериниң сагыш-сеткилин илергейлеп турар деп эш Еременко чугаалаан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң үшкү сессиязының материалдарынга беседалар болгаш номчулгалар станок тудуунун Горький аттыг заводунга, «Большевик», «Красный экскаватор» болгаш өске-даа хөй-хөй заводтарга база болган.

(СЭТА).

Дүжүт ажаалдазы

Дүжүт ажаалдазының чоруп турарының дугайында медээлер чурттуң янзы-бүрү областарындан кээп турар. Москва, Новгород болгаш Кемерово областарның мурнуу районнарында күзүн чажыр тараан культураларның ажаалдазы эгелей берген. Мордва АССР-де тараның массалыг кезилдези чоруп турар. Дүжүт ажаалдазынга дузалаар дээш Ростов областан 300 комбайнёрлар боттарының машиналарыбиле Мордавияда чедип келген. Амур областың ховуларында чүс-чүс гектар арбайны бышканнап кескен. Колхозчулар оон гектар бүрүзүнден 80—90 пуд чедир бастырып ап турар. Дүжүт бүгү шөлдерде бир дески чаагай болуп турар. Хабаровск крайның мурнуу районнарының колхозтары болгаш совхозтары эрте чажыр тараан культураларның кезилдезинче киришкен. Дүжүт ажаалдазын бүрүнүбиле механизастаан. Чаа дүжүттүң баштайгы тарааларын заготзернонуң пунктуларында дужаап эгелей берген.

Москва. Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинде тараа культураларының ажык шелүнде күзүн тарыыр көктараның Вятка деп сортун тараан. Оон сывы ийи метр ажыр бедиир болгаш гектардан дүжүү 30 центнер чедип турар.

Чурукта: Вятка деп сорттуг көктараның үнүжүн бөлүк экскурсантларның көрүп турары.

Фото **З. Евзерихиннии.** СЭТА-ның фотохрониказы.

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң ийи айларда ажылы

Август 5-те Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң ажыттынганындан бээр ийи ай болган. Ол үениң иштинде делгелгеге дөрт миллион ажыг кижи чораан. БЭКД-ның Кол комитединиң путевкалары-биле колхозтарның, совхозтарның, МТС-териң 165 муң хову ажылдакчылары, малчыннары, механизаторлары, удуртукчулары делгелгеге чораан барган. Оларның иштинден хөй кижи Москва чоогунуң мурнакчы ажыл-агыйларынга экскурсиялап чорааннар.

Экскурсантыларга социалистиг көдээ ажыл-агыйның мурнакчылары 450 илеткелдерни, лекцияларны номчуп берген. Мурнакчы колхозтарның даргалары, сураглыг малчыннар, механизаторлар, эртем ажылдакчылары боттарының ажылының дуржулгазын солушканнар. Оон аңгыда павильоннарда боттарының ажылагыйларының делгелге самбыраларынга делгелгениң ийи муң хире киржикчилери беседаларны чоруткан. Кукурузаны тарып олуртурунуң, ажаап алыышкынга тараның чидириглери-биле демиселдиң болгаш мал чемнерин силостаарының дээре аргаларының, көдээ ажыл-агыйның хөй күш кирер ажылдарының комплексилиг механизациязының дугайында беседаларны дыңнакчылар эң-не сонуургап дыңнааннар.

Экскурсантыларга болгаш делгелгениң көрүкчүлеринге бээри-биле төп болгаш чер-черниң ном үндүрер черлери көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң бүгү адырларының талазы-биле элээн каш чүс янзы-бүрү брошюраларны болгаш хуудустарны парлап үндүрген.

Делгелгеге ийи айларның дургузунда даштыкы 61 күрүнелериниң 400 ажыг төлөөлекчилери чораан.

(СЭТА).

Кыдат чогаалчыларның орус дылда номнары

Амгы үениң сураглыг кыдат чогаалчызы Чжан Тянь-И-ниң тоолдарын чечен чогаал парлаар Күрүнеиң ном үндүрер чериниң тускай ном кылдыр парлап үндүрген. Ол чыындыда киирген чогаалдар орус дыл кырынга бир дугаарында үнүп турар. Янзы-бүрү чылдарда бижитинген ол тоолдарда Кыдаттың чонунуң—тараачыннарның, интеллигенцияның, шажынчыларның болгаш солдаттарлың амыдыралын көргүскен. Ол чыынды ном 165 муң экземпляр кылдыр парлатынган.

Эрте бурунгу кыдат чогаалчы Ду-Фунуң шүлүктерин ном үндүрер чер чоокку үеде тускай ном кылдыр парлап үндүрер. Амгы үеде Го Мо-Жонуң чыынды чогаалдары парлатынып турар. Го Мо-Жонуң орус дыл кырынга парлатынмаан «Пар демдээ» деп шинзи болгаш чаа шүлүктери ол чыынды томда үнген. Пу Сун-Линниң классиктиг чогаалынын ному база парлатынып турар.

Эрте бурунгу кыдат төөгүчү Сым Цяньның «төөгүнүң бижимелдери» деп чогаалының литература кезээ бо чылын парлатынып үнер. Кыдаттың амгы чогаалчылары Ба Цзиньниң болгаш Е Шэн-Таонуң тоолдары 165 муң экземпляр кылдыр парлатынып турар. Амгы кыдат литератураның үндезилекчизи Лу Синьниң чогаалдарының 4 томнарлыг чыындызын парлап үндүрери дооступ турар. (СЭТА).

Бүгү улустуң күзел-соруу

СТАЛИНО. Улустар аразында дүшкүүрлүг чорукту кошкадырынче, быжыг тайбыңны тургузарынче угланган Совет күрүнеиң даштыкы политиказын Донбасстың ажыл-ишчилери изин-биле деткип турар. Ол дугайын индустриальдыг крайның шахтёрларының болгаш металлургтарының ССРЭ-ниң Дээди Совединиң үшкү сессиязының материалдары-биле танышкаш илередип турары ханы сонуургалы болгаш деткишкини херечилеп турар.

Дөрт күрүнелериниң чазактар баштыңнарының Женева Чөвүлел хуралының түңнелериниң дугайында эш Н. А. Булганинның илеткелин Сталино хоорайның үлетпүр бүдүрүлгелериндe массалыы-биле номчуп турар. Сталин аттыг металлургия заводунуң домен цехинде слесарьлар бригадири эш Парамошинниң медеглээни болза:

— Тайбың божа-хелбээ турарының ленинчи принциви Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың даштыкы политиказының кезээде үндезини болуп турган, болуп артар. Женевага чугаалажыышкыннар чоруп турда, бистиң күрүневистиң удуртукчулары ону база катап бадыткаан. Олар чаагай күзел-соруку илереткеннер, улустарның чедип алыр дээш демисежин турары тайбыңның хөрээниң тиилээринге чаа салыышкынны киргеннер.

Онгу шахтаның дагжылары СЭКП-ниң болур деп турар XX съездизинге төлептиг ужуражырынга белеткенип турар. Ийиги шахтаның коллективи Төрээн чуртунга даалгадан дашкаар бо чылын 11 муң тонна хөмүр дашты берген. Съезди мурнунуң чарыжынга ол коллектив пландан дашкаар одалга чүүлүн 15 муң тоннага чедир улгаттырар дээш демисежир деп шиитпирлээн. № 10-Бис шахтаның бүгү коллективи бодунга бедик хүлээлгелерни алган. Август 6-да аңаа 8 айларга бердинген даалганың хөмүр дажының сөөлгү тоннолары кастынган.

(СЭТА).

Чурттуң ховуларында

Чурттуң ховуларының ажыл-ишчилери хендириниң чаагай дүжүдүн бо чылын өстүрүп турар. Горький областында хендир сывының бедии 1 метр 25 сантиметр чедип турар. Хендириниң дүжүт ажаалгазында киржип турар колхозчулар болгаш механизаторлар хендир дүжүдүн ажаар машиналарны бедик бүдүмчелиг ажыглаары дээш чарышты боттарының аразында калбарткан. Хендир болбаазырадыр машиналарны дүн-хүн иштинде ажылдадырының график планын областың МТС-тери чогаадып кылган. Калинин болгаш Могилев областарның колхозтары хендир тарылгазын бо чылын дыка бедиткен, хендирни болбаазырадыр ажылче олар ам эгелеп киришкен.

Злактыг сигеннериниң үрезиннериниң бедик дүжүдүн Эстониянның колхозтары бо чылын ажаап ап турар. Ону дыка хөй шөлдерде комбайннар-биле кезип турар.

Узбекистанның колхозтары хендир аймаанын дүжүдүнүң ажаалдазынче эгелеп киришкен. Бүгү шөлдерге оон бедик дүжүдүн өстүрген. (СЭТА).

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ АЖЫЛДАРЫН ҮЛЕГЕРЛИГ ЧОРУДАР

Тараа ажаап алыышкыны

ЧЫРЫК-БҮЛҮҢ. (Телефон-биле). Сталин аттыг колхозтуң тараазы барык шупгу бышкан, ылаңгыя Эйлиг-Хемниң Оргу-Шөлде 450 гектар тараа кагжаар четкен. Колхоз баштаар черинин даргазы эш Хунажыктың редакцияга дыңнатканы болза:

— Бистиң тараавыс массалыг бышкан, үгле Эйлиг-Хемде эвес, Баян-Колда тараларывыс дүрген ажаап алырынга нөгетинин турар. Шагаан-Арыг МТС биске 2 комбайн бээр тургаш, чаңгыс самоход чоруткан, оон ажылдаары база дески эвес болуп келген, август 10-га чедир сес хүн үгле 54 гектарның дүжүдү ажаап алдынган.

Моон-биле кады колхозтуң дүжүт алыышкынынга белеткели четпес болганын ажылдың баштайгы хүннери илеткен. Тараа кестирер 2 аът машиналары амга чедир ажылдавайн турар. Мал чеми белеткээрин эрте дооскан болза, ында 4 аът машиналарын дүжүт алыышкынынга база ажыглаар турган. Күш-ажылдың организастыы база четпес.

Районнуң мурнакчы колхозунда

ХАДЫҢ. (Телефон-биле). Бии-Хем районда Кочетов аттыг колхоз мал чеми белеткээр ажылды эгезинден тура организастыг чоруткан, эштер Осипов, Барыңмаа оларның удуртуп турары хову ажылының бригадалары чүткүлдүг ажылдап турар.

Ниитиниң малынга ол колхоз бо чылын 17 муң центнер сиген белеткээр планныг турган, ону август 11-де ажыр күүсеткен. Бөдүүн чемнер белеткээрин улам калбарткышаан, амгы кичээнгейни силос салырынче угландырып турар.

Школачыларның дузаламчызы

Чөөн-Хемчик районнуң Чыраа-Бажы чедиг чыл школазының башкылары болгаш өөреникчилери «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелиниң мал чемнери белеткээр ажылынга улуг дузаны көргүзүп турар.

Башкылар болгаш өөреникчилер боттарының күжү-биле 16 тонна сигенни кезип сараатталаш, колхозтуң кестингеи сигениниден 24 сараат тургускан.

СЭКП-ниң XX съездизинге уткуштур

ЯРОСЛАВЛЬ. СЭКП-ниң ам болур XX съездизинге белектиг ужуражыр дээш Ярославльдиң дугуй кылыр заводунуң хөй кижилиг коллективи күш-ажылчы эзлчегде киржип турар. Чыл планын хуусаа бетинде күүседир болгаш партияның XX съездизи ажыттынар хүнге чедир автомобильдерге хереглээр он-он муң дугуйларны немей бүдүрүп үндүрер деп хүлээлге алдынган.

Ол хүлээлгелерни боттандырбышаан, Ярославль заводунуң ажылчыннары дыка хөй чогаадыкчы эгелекчи чүүлдериниң тып, болбаазырангай техниканы нептерелип ажыглап турар.

КРАМОТОРСК. Ново-Крамоторскиниң Сталин аттыг заводу 2,5 муң тонна аар базыышкынныг пресстиң шылгалдазын дооскан. Чаңгыс кижи башкарар ол пресс бир минута иштинде аар деңзилиг 10—12 кезек демир херекселдерни бүдүрүп болур. Ол пресске бүдүрген кезектерни демириниң өске станоктарынга барык дагын болбаазырадыр кылбайн ол хевээр ажыглаары-биле чорудуп турар.

Амгы үеде заводтуң цехтеринде 4 муң тонна аар базыышкынныг дарганналга пресстиң баштайгы хевирин белеткеп турар. Бир минутада 5 кезек херекселдерни 100 килограмм чедир ол пресске бүдүрүп үндүрер. Турбинаның хүүрээ ышкаш ындыг нарын кезекти аңаа 30 секунда иштинде кылып болур.

СЭКП-ниң XX съездизиниң ажыттынар хүнүнге чедир 7 чүүл улуг, биче күштүг ындыг прессстерни хуусаа бетинде бүрүн бүдүрүп үндүрерин заводтуң ажылчыннары болгаш инженерлери шиитпирлеп алганнар.

(СЭТА).

Ажылдың темпизин дүргедедир

АЯНГАТЫ. (Телефон-биле). «Комсомол 30 чылы» көдээ ажыл-агый артели мал чеми белеткээриниң талазы-биле Барыын-Хемчик районда дээре колхозтарның бирээзи. Август 10-га чедир 968 тонна сигенни белеткээн, ол болза планның 82 хуузу болур. Ол ышкаш 74 тонна силос база шыгжатынган.

Сиген белеткээринче кичээнгейни улам күштелдирип турар. Кызыл-Мажалык МТС-тен ында ажылдап турар кожуглуг трактордан аңгыда колхозтуң 3 аът машиналары, хол кадыырлардыг 40 кижи база ажылдап турар.

* * *

АБЫЖАК. (Телефон-биле). Чаа-Хөл районда Сталин аттыг колхоз муң тонна силос салыр планындан белеткеп алганы 504 тонна, а сиген белеткээр план август 10-га чедир үгле 47 хуу күүсетинген.

Ниитиниң малынга чем белеткээр ол чугула ажылды боттуг удуртур херек. Планны күүсеткен турары дээш болдунар бүгү-ле аргаларны ап чорудар.

* * *

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). «Сталинчы орук» колхоз бо чылын 600 тонна силос салыр, а август 10-га чедир үгле 40 тоннаны шыгжаан. Ынчаарга сиген белеткээр план үгле 20 хуу четкен. Бо талазы-биле колхоз баштаар чери база Сүт-Хөл МТС дыка четпес удуртуп турар.

* * *

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Эйлиг-Хемде Сталин аттыг колхозтуң сиген шөлдериниде үнүш бо чылын багай эвес болган. Ындыг турбуже сиген планы үгле 20 хуу, силос салыры 24 хуу четкен. Сиген белеткелинче кичээнгей салыры чугула.

Хожудаашкындан уштунар

Малдың баш санын өстүрүнге болгаш оон продукгулуун бедидеринге малга быжыг чем суурну тургузары улуг рольдуг. Бо улуг болгаш харыысалгалыг сорулганы Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң баштаар чери (даргазы эш Федотов) багай күүседип келген.

Ленин аттыг колхоз августуң 1-ге чедир сиген белеткээриниң планын үгле 29 хуу, силос салырынын планын 12 хуу күүсеткен.

Мал чеми белеткээринге 132 колхозчуларның ажылдаарын планнаан, олардан 90 ажыг кижи ажылдап турар, а 40 ажыг колхозчулар кайда-даа ажылдавайн турар. Сигенде ажылдап турар колхозчуларны четчир санныг тыртар күш-биле хандырбаан, аът-биле сиген кестирер 4 машина үрелиишкинге үргүлчү таваржып келген.

Чаа-Хөлдүң машина-трактор станциязы колхозтуң сиген кезилдезинге дузалажыры-биле сиген кезер бир агрегатты чорудуп берген, ынчалза-даа ол агрегат үрелиишкинге таварышкаш 9 хонукта ажылдаваан болгаш ам куду темпилиг ажылдап турар.

ВЦСПС-тиң үшкү пленуму

Август 9-та Москвага Эвилелдер Бажыңының Колоналарлыг залында ВЦСПС-тин үшкү пленуму ажылын эгелээн.

Пленумга мындыг ийи айтырыглар тургустунган: «Үлетпүрнү улам ынай көдүрер, техниктиг дешилге болгаш бүдүрүлгени организастаарын экижидер талазы-биле соруулгалар дугайында» СЭКП ТК-ның июль Пленумунун доктаалы-биле холбаштыр профэвилелдериниң ажылының дугайы база организастыг айтырыг.

Бирги пунктунун талазы-биле илеткелди ВЦСПС-тиң даргазының оралакчызы Л. Н. Соловьев кылган.

СЭКП ТК-ның июль Пленумунун улуг ужур-дузазын демдеглевишаан, эш Соловьев үлетпүрнүң, транспорттуң бүдүрүлгелеринде, тудуушкуннарда, машина-трактор станцияларында, совхозтарда болгаш колхозтарда Коммунистиг партияның XX съездизинге алдар кылдыр социалистиг чарыш калбарып турар деп медеглээн. Улус ажыл-агыйының планын хуусаа бетинде күүседири дээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн соксаал чокка бедидери дээш ажылчыннар, инженерлер, техниктер болгаш албан-хаакчылар чүткүлдүг демисежип турарлар.

СЭКП ТК-ның Пленумунга болган шүгүмчүлел дугайын, социалистиг чарышты улуртур талазы-биле профэвилелдериниң ажылында шыңгыы четпестер дугайын, күш-ажылдың нормалаашкынында, ажылтөлевириниң тарифинде болгаш башкарылгазында четпестерни пленум илередип, күш-ажылдың сагыга-чурумун быжыдар дээш багай демисежип турарын база ажылчыннарның, албан хаакчыларның күш-ажылының болгаш амыдыралының айтырыгларын бюрократсыг ёзу-биле көөр чорукту айыткан дугайын илеткелчи чугаалаан.

Техниканы сайзырангайжыдарынга чаартыкчыларның, чогаадыкчыларның, эгелекчи санал үндүрерлериниң мурнакчы дуржулгазын шинжээдиринге әртем болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларның чогаадыкчы күштерин профэвилелдери мобилизастаар ужурлуг. Үлетпүрнүң улам ынай күштүг көдүрүүшкүнү дээш демисел профэвилелдериниң ажылының деңнелиң бедидерин негеп турар. Ындыг турбуже, хей-хей профэвилел организацияларының ажылының практиказы бо соруулгаларны харылавайн турар. Профэвилелдери социалистиг чарышты кошкак улуртуп, бүдүрүлге черлериниң, тудуушкуннарның, МТС-тернің, совхозтарның түс-түс ажылчыннарының ажылының түңнелдери тода болгаш деңнелгелиг болурун хандырар дугайында шоолуг сагыш салбайн турар, чаартыкчыларның практиктиг дуржулгазын солчурун багай организастап турар. Машина тудуушкунунуң бүдүрүлгелеринде металл кезериниң дурген методтары кошкак ажыглатынып, хөмүр даш үлетпүрүнде, кара болгаш өннүг металлургияда, нефть үлетпүрүнде чаартыкчыларның дуржулгазы оожум нептеретинин турар.

Эш Соловьевтиң оон ынай чугаалааны болза, бүгү-эвилелдиң социалистиг чарыжының түңнелдерин болган чок-ла профэвилелдер комитеттериниң кызыы белүүнге шын эвес үндүрүп турар. Бо ажылда ёзу барымдаалаар чорукту болгаш бюрократизмни ВЦСПС-тиң секретариады ам-даа узуткан албаан, оон түңнелинде эргижирээн машиналарны үндүрүп, хожудангай технологияны ажыглап, күш-ажылдың болгаш бүдүрүлгениң организастаашкынында улуг четпестерлиг болуп турар бүдүрүлге черлери чарыштың мурнакчыларының санында кирип турганнар. Чарышты организастап турарында ёзу барымдаалаар чорукту ең хоралыг илерээшкиннериниң бирээзи болза, көргетинер болгаш шуугап-хөлзээр чоруктар, чаартыкчыларның күш-ажылының мурнакчы аргаларын нептередир талазы-биле практиктиг организастаар ажылдың орнунга янзы-бүрү чөвүлел хуралдар эрттирер чоруктар болуп турар. Автотранспорт үлетпүрүнде, көдээ ажыл-агыйның, транспорттуң болгаш аар машина тудуушкунунуң бүдүрүлгелеринде бо чорукту практикалап турар.

Бүдүрүлгени сайзырангайжыдарынга ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның болгаш албан-хаакчыларның киржилгезиниң чугула хевирлериниң бирээзи болур массалыг чогаадылганы, эгелекчи саналдарны хөгжүдери-биле холбашкан айтырыгларже илеткел дыка угланган. Эрткен дөрт чылдың дургузунда үлетпүрде, тудуушкунда болгаш транспортта 3250 мун ажыг саналдар шинжээдип алдынган. Ынчалза-даа хөй-хөй бүдүрүлгелерде массалыг чогаадылга талазы-биле ажыл багай тургустунган.

Үлетпүрнү улам ынай көдүрер дээш демиселге бүдүрүлгениң чөвүлел хуралдарының ужур-дузазы кончуг улгадып турар.

Боттарының хүрээлеринде миллион-миллион ажылчы массаларны каттыштырып турар совет профэвилелдери Коммунистиг партияның ТК-зының июль Пленумунун шиитпирин изии-биле түүлдүгүнүп турар. Совет профэвилелдери СЭКП ТК-ның Пленумунун доктаалында демдеглетинген бодунун ажылында четпестерни узуткап турар болгаш 1955 чылдың улус ажылагыйының планын хуусаа бетинде күүседир, коммунистиг тургузуушкуннуң бүгү участоктарынга чаа-чаа тиилелгелер-биле, партияның XX съездизинге ужуражыр дээш социалистиг чарышты улам-на калбартып турар деп илеткелчи түңнеп чугаалаан. Илеткел талазы-биле саналдар болган.

* * *

Август 10-да Москвада Эвилелдер Бажыңының Колоналарлыг залында ВЦСПС-тиң үшкү Пленуму ажылын доосхан. Эш Л. Н. Соловьевтиң илеткелинин талазы-биле 33 кижи санал берген.

СЭКП ТК-ның Пленумунун шиитпирлери ажылчы чоннарның поликтиг болгаш күш-ажылчы идепкейинин чаа күштүг чалгын болдурган деп санал бергеннер демдеглеп турганнар. СЭКП ТК-ның Пленумунга ВЦСПС-тиң болгаш профэвилел организацияларының адынга кылдынган шүгүмчүлел чөптүг болган деп олар айтып турганнар. ВЦСПС-тиң пленумунга болган саналдар профэвилел ажылын болгаш социалистиг чарышты удуртурун экижидер дугайында, үлетпүрнү улам ынай көдүрер дугайында сагыш салыышкынче угланган.

Хүлээп алган шиитпиринге ВЦСПС-тиң пленуму СЭКП ТК-ның июль Пленумунун доктаалдарын бүрүн түүлдүгүнүп, оларны удуртулга болдуруп, хажык чок күүседирин хүлээп алган. Совет профэвилелдери Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле ажылдың чаа аргазын бедик деңнелге көдүрүп, СЭКП ТК-ның июль Пленумунун оларның мурнунга салган соруулгаларын күүседип, Совет күрүнениң күүшүлдүлүн улам быжыглаарының хереенге бодунун салыышкынын киирер дээрзинге ВЦСПС-тиң Пленуму быжыг бүүрелин илереткен.

Дараазында организастыг айтырыгны чугаалашкан. Өске ажылче шилчээнин барымдалааш, пленум эш И. В. Горошкинни ВЦСПС-тиң секретары хүлээлгезинден хостаан. ВЦСПС-тиң секретарынга эш В. И. Прохоровту соңгаан.

(СЭТА).

Артель даргазы—колхоз бүдүрүлгезиниң кол кижизи

Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, агронэм Е. А. Яковлев Одесса областың Ананьевск районунун «Кызыл Октябрь» колхозун он сес чыл иштинде баштан келген. Оон удуртулгазы-биле колхозчулар тараа культураларының бедик дүжүттерин өстүрүп ап турар. Олар чыл келген тудум-на гектар бүрүзүнден күзүн чажар кызылтасты 27—30 центнерни ажаап ап турарлар. СЭКП ТК-ның январь Пленумунун соонда колхозтуң ажыл-ишчилери кукурузаның тарылгазын бир мун гектарга чедир көвүдедир деп шиитпирлээннер. Бо бедик дүжүттүг культураны чайын андарган черниң хөй кезиинде тараан. Кукурузаның тарылгазын шак ынчаар калбарткан чорук инек бүрүзүнге он-он тонна онаажыр кылдыр силосту салыр болгаш колхозчуларның хуузунда ажыглалында турар малды чемнер-биле хандырар арганы бээр.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунун 1960 чылга чедир тараа бүдүрүлдезин көвүдедир, сүт саалдазын бедидер болгаш хаваннарны семиртир талазы-биле төлевилээн көргүзүглерин артель бо чылда-ла чедип алырын планнап турар.

Колхоз бодунун чедиишкиннерин 1954 чылда Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинге калбаа-биле көргүскен болгаш бирги чергениң диплому-биле шаннатырган.

Колхозтуң даргазы Е. А. Яковлев—кызылтасты болгаш кукурузаны тарып өстүрериниң мурнакчы дуржулгазын чырыдып бижээн элээн каш брошюраларның автору, мичуринчи агробиология әртемининиң идепкейлиг пропагандизи. Ол колхоз-биле кожа турар Жеребковск дуржулга станциязы-биле сырый харылзааны тудуп турар.

Станцияның әртем ажылдакчылары силикат бактериялыг удобрениелерниң чаа хевириниң бүдүрүлге шенелдезин калбаа-биле чорудуп турар, ук удобрениелерни үрезиннер-биле кады хөрзүнге хөй эвести төгер чорук гектар бүрүзүнден тараа культураларының дүжүдүн 2—3 центнерни немей алыр арганы берип турар.

Чурукта: колхоз даргазы Е. А. Яковлев, Жеребковск дуржулга станциязының техниги Н. Н. Бойко болгаш Ананьевск МТС-тиң «Кызыл Октябрь» колхоз талазы-биле агроному Н. А. Николау силикат бактериялыг удобрениелерни ажыглаары-биле холбашкан айтырыгларны чугаалажып турары.

Чуруу **А. Фатеевтии.** СЭТА-ның фотэ-чуруу.

Эки ажылдыг сүт бараан фермазы

Малдың продуктулуун, оон иштинде инектиң сүтүр продуктулуун бедидериниң соруулгазын Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелиниң № 2 сүт-бараан фермазының ажылдакчылары чедиишкинниг боттандырып турар.

Колхозтуң ол фермазында 71 баш саар инектер бар. Бо чылдың августуң 1-ге чедир ол ферманың саанчылары инектериниң ниитизи-биле 35738 литр сүттү саап алган.

Ферманың чайлаанда чуртталганың бир бажының, сүт продукту складын туткаш, ажыглалга киирген. Саанчылар ферманың арыг-шеверин бедик деңнелге тургузарын чедип алган, саанчы бүрүзү эвлешкилеп кедер ийи-ийи халаттарлыг, саанчылар саалда аразынга фермага ээлчежип дежурнайлап турарлар.

Сүт-бараан фермазының эргелекчизи эш Кенден ферманың ажылын эки удуртпушаан, саанчылар, кадарчылар ортузунга тайылбыр-массалыг ажылды доктаамал чорудуп келген. СЭКП ТК-ның январь Пленумунун доктаалында айыттынган соруулгаларга хамаарышкан сан-түңнү ушта бижээш фермада аскан.

Ферманың ажылдакчылары кижи бүрүзү социалистиг хүлээлгелиг, сүт саалдазының чыл планын ферма сентябрь 1-де күүсеткен турарын сүт-бараан фермазының ажылдакчылары хүлээнгеннер.

Бедиткен хүлээлгезин чедиишкиннинг күүседир дээш кызымак ажылдап турарлар фермада хөй. Чижээ, саанчы эш Дагаа аңаа быжыглаан 13 инектериниң бирээзинден-не ортумаа-биле, 1954 чылдың октябрь 1-ден бо чылдың августуң 1-ге чедир, 670 литр азы ниитизи-биле 8719 литр сүттү саап алган, эш Айыржаа бо үениң иштинде 13 инектерден ниитизи-биле 6608 литр сүттү саап алган. Саанчылар эштер Серээн, Долзатпаа олар базала бедик көргүзүгнү чедип алганнар.

Ферманың саар инектериниң хүн-дүн иштинде кададын болгаш хонукта үш саалдазын организастаан. Одарны планнаш, ону ээлчештир отткарарын боттандырган. Инек кадарчылары эштер Анай-оол, Байыр-Хөө олар онаашкан ажылын эки күүседип турарлар.

Х. САМБЫЛДАЙ.

Францияның, Великобританияның, ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың даштыкы херектер министрлериниң Женевага болур чөвүлел хуралының дугайында

Дипломаттыг харылзаалар дамчыштыр чоруткан сүмележилгелериниң түңнелинде Франциянын, Каттышкан Хаан черинин, Совет Социалистиг Республикаларының Эвилелиниң болгаш Американың Каттышкан Штаттарының чазактары июль 23-те чазактар баштыңнарының хүлээп алганы директива-биле көрдүнген дөрт күрүнелериниң даштыкы херектер министрлериниң чөвүлел хуралын Женевага, 1955 чылдың октябрь 27-де, четвергте чыылдырар дугайын дугуржуп алган. Олар даштыкы херектер министрлериниң чөвүлел хуралын дөрт күрүнелериниң каттышкан секретариады хандырарының дугайын база дугуржуп алганнар.

Чер-чер Советтериниң культура килдистериниң лекция пропагандазын бедик деңнелче

Совет күрүнениң культура-кижизидилгелиг ажылында лекция пропагандазы кеску черни ээлеп турар. Ол болза, марксизм-ленинизмниң амыдыралчы идейлерин нептередириниң, удуртукчу кадрларны кижизидериниң, ажылчы чоннарның калбак массаларының медерелдиин болгаш идепкейлиин бедидериниң ең чугула хевирлериниң бирээзи болур.

Коммунизм дээш демиселдиң амты үечадазында, бистиң улузувус аар үлетпүрнү улам ынай хөгжүдериниң, социалистиг көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларын, әртемни болгаш культураны хөгжүдерин айтып турар партия болгаш чазактың улуг программазын боттандырып турар үеде марксисчи-ленинчи пропаганданың, масса чонну кижизидер талазы-биле ажылдың ужур-дузазы дыка улгадып турар. Бистиң партиявыстың болгаш совет күрүнениң үндезилекчизи В. И. Ленин... «күрүне массаларның медерелди-биле күштүг» деп чугаалаан.

Бо херекке лекция пропагандазы үнелеп четпес ужур-дузалыг. Пропагандистиң, агитаторнуң ажылчыннар, колхозчулар, интеллигенция-биле шуут харылзаазы болза, партия болгаш чазактың айтыышкыннарын болгаш шиитпирлеринге ажылчы чоннуң медерелинге дүрген чедиринге улуу-биле дузалаар.

Лекцияларның идеология ажылының чугула хевири болуп турар онза шынарларын утпаза чогуур. Лекция дыннакчыларның кандыг-бир белүүнүң негелдезин барымдаан, марксисчи-ленинчи теорияның, өске-даа билиглериниң пропагандазын ажылчы чоннарның мурнунда турар сорулгалар-биле холбаштырар арганы бээр.

Бистиң области партия, комсомол комитеттериниң болгаш өске-даа хөй ниити организацияларның лекторлар белүктериниң ацгыда лекция пропагандазын культура эргелелиниң лекция бюрозу болгаш райкүүскомнарның культура килдистериниң чанында лекторлар каттыжыышкыннары база чорудуп турарлар. Ол организациялар 233 лекторларны каттыштырып турарлар, олар бо чылын 800 лекцияларны номчааннар.

Областың лекция бюрозу политиктиг болгаш әртем билиглериниң пропагандазын бүдүрүлгениң шиитпирлиг участоктарынга чоокшуладыр, мурнакчы дуржулганы нептередирин экижидер, лекцияларның идейлиг утказын бедидер сорулга-биле бүдүрүлге черлеринге, колхозтарга, МТС-терге болгаш совхозтарга лекторларның белүктерин тургузар ажылды база чорудуп турар.

Ынчалзажок лекция бюрозунун ажылы ажылчы чоннарның ылаңгыя көдээ чоннуң улам-на өзүп турар политиктиг болгаш культурлуг негелдеринден дыка хожудан турар. Чоокта болуп эрткен СЭКП обкомунуң VI пленуму лекция бюрозунуң ажылында улуг четпестерни илереткен болгаш ону чайладырының оруктарын айыткан.

Лекция бюрозунуң болгаш районнарда лекторлар каттыжыышкыннарының ажылчорудулгазында кол четпес чүве болза, олар боттарының ажылын СЭКП ТК-ның январь Пленумунун доктаалынга холбаштыр эде тургузар ажылды саададып турары болур. Көдээ ажыл-агыйның айтырыгларында эргилде ам-даа болбаан. Бюронун лекторлары 21 лекцияларны белеткээн, ынчалзажок оон чүгле бежи көдээ ажыл-агый темазынга хамааржып турар. Бөгүнге чедир Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинин дугайында чангыс-даа лекция белеткетинмээни канчаптаа таарышпас. Колхозчулар, МТС болгаш совхозтарның ажылчыннары делгелгенин киржикчилери болур мурнакчыларның дуржулгазын өөренип алыксап турарлар. Ынчалзажок лекция бюрозу (директору эш Норбу) ол негелделерни күүсетпейн турар. Бистиң областан делгелгеге эвир чылындаа, бо чылын-даа көдээ ажыл-агыйның мурнакчылары, экскурсантылар, оон иштинде культура эргелелиниң лекторлары чорааннар. Ол хирезинде-ле делгелге дугайында лекция бижитинмээн.

Лекция бюрозунун чанында көдээ ажыл-агый билиглериниң секциязы (удуртукчузу эш Назаров) дыка багай ажылдап турар. Ында лекцияларны рецензиялаарынга тускай әртемниглериниң кызыы белүү киржип, белеткетинген лекцияларны секцияның хуралынга чугаалажып көрбейн турар.

Агротехника пропагандазының ындыг четпес байдалдын лекция бюрозунун директору эш Норбу болгаш штаттыг лекторларның ол чугула херекке чогуур кичээнгей салбайн, секцияларның ажылын боттуг удуртпайн, көдээ ажыл-агыйның тускай әртемниглерин лекция пропагандазынга шоолуг киириштирбейн турары-биле тайылбырлап болур.

Бюронун болгаш культура килдистериниң лекторларының чорудуп турар пропагандазында бойдус-әртем, шажынга улур әртем, эмнелге болгаш педагогика темаларынга лекциялар номчулгазы кончуг ховар чоруп турар. Ам үеде бистиң областың районнарында суржулгаже шилчилгени боттандырып турар, ынчангаш пропаганда болгаш кижизидилге ажылынын, кадыкшылдыг амыдыралды калбаа-биле пропагандалаарының, культура чок чорук-биле шиитпирлиг демисежиринин, арагалаар чорукка болгаш эргинин еске-даа артыышкыннарынга удур демисел чорударының айтырыглары әргежок чугула болуп турар.

Номчутунун турар лекцияларның идейполитиктиг болгаш әртем талазы-биле деннели куду болгулаар таварылгалар база хөй. Чижээ, штаттан дашкаар лектор эш Васильев «Коммунистиг партия—совет улустуң Ада-чурттуң Улуг дайынынга тиилелгезинин хей-аът киирикчизи болгаш организакчызы» деп лекциязынга улуг частырыгларны кылган, партияның удуртукчу ролун көргүспейн, ийи-чаңгыс кижилерни мактап-йөрээринче кирген. Оон районнарже таралыпкан лекцияларын дедир хавырар ужурга таварышкан. Лекцияларның шынарын четче хынап турбааны-биле оон-даа еске частырыглыг лекциялар тарап үнгүлээни ховар эвес.

Лектор кадрларның өөредилгези, оларга дуза көргүзери ам-даа организастатынмаан. Ынчангаш олар мергежилдиг дузаны улуу-биле хереглеп турар. Ындыг турбуже, чамдык халтурщик кижилер лекция номчулгазын акша ажылдап алырының чиик аргазы болдуруп турар чүүлдер бар. Чижээлээрге, Чөөн-Хемчик районда лектор Василий Доржу дээди әртем чедип албаан хирезинде-ле бир ай дургузунда 7 янзыбүрү темаларга лекцияларны номчаан. Оон номчаан лекциялары: «Совет аныктарның эп-найыралының дугайында», «СЭКП ТК-ның январь Пленумунун шиитпирлериниң дугайында», «Совет Тывада кадык камгалалының он чылы», «Шажын байырлалдарының тывылгачы болгаш оон хоразы», «Социалистиг демократия биле буржуаз демократия», «Тыва улустуң чечен чогаалы», «Көдээ ажыл-агый артели—колхоз бүдүрүлгезин организастаарының кол хевири».

Ындыг кижилер мынчаар чугаалажырлар:

—Лекция номчууру чайлыг херек, Кызылдан келген лекция сөзү бар-ла болза.

Шак ындыг хоралыг практиканы доп-дораан чайладыры әргежок чугула.

Лекция пропагандазын углап башкарбышаан, ону партия болгаш чазактың чоннуң мурнунга салып турар сорулгалары-биле, ылаңгыя, СЭКП ТК-ның июль Пленумунун төөгүлүг шиитпирлери-биле холбаштырарын партия организацияларындан СЭКП обкомунуң пленуму негээн. Ол негелдени күүседири, чер-чер Советтериниң культура килдистериниң лекция пропагандазын экижидери—партия организацияларының соңгаарлатынмас сорулгазы.

А. ГРИГОРЬЕВ.
СЭКП обкомунуң лектору.

Партия комитединиң кежигүнүнүң эргелери болгаш хүлээлгелери кандыг болурул

Партия комитединиң (райкомнуң, хооркомнуң, обкомнуң болгаш оон-даа еске) кежигүннериниң дугайында, удуртулгага оларның киржилгезинин дугайында айтырыг—ол болза, коллективтиг орган болур комитеттиң ажылының практиктиг организациязының дугайында айтырыг болур.

Партияга алаандан өрү бажынга чедир удуртулганы коллегиалдыг соңгулдалыг органнар боттандырып турары билдингир. Партия конференцияларынга болгаш эвилелдешкен республикаларның компартияларының съездилеринге соңгудар район, хоорай, область, край комитеттери болгаш компартияларның Төп Комитеттери коллективтиг удуртулганың чер-черде органнары болур.

Партия комитеттериниң составында үлетпүрнүң болгаш көдээниң партия организацияларының төлээлери, ажыл-агый удуртукчулары, пропагандистер болгаш әртем ажылдакчылары, чаңгыс сес-биле чугаалаарга партия болгаш күрүне ажылының бүгү адырларының ажылдакчылары бар. Комитет кежигүннериниң калбак төлөвлекчилериниң дуржулгазының янзыбүрүзү болза, кандыг-даа айтырыгны бүгү талалыг шын ап көргеш, ажылды экижидериниң мергежилдиг шиитпирлерин хүлээп алыр болгаш организастыг хемчеглерни чорудар арганы партия комитединге берип турар.

Партияның иштики демократизазын эчизинге чедир чорудуп, удуртулганың коллективтиг чоруун күштелдирип тургаш партия сеелгү чылдарының дургузунда комитеттериниң сан составын өстүрген. Амгы үеде партияның район комитеттерин 40—50, хоорайларныын 50—70, область, край комитеттерин, эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-ларын 100—125 кижи составтыг соңгуп турар.

Комитеттериниң составының калбарган чоруу оларның масса-биле болгаш кудуку организациялар-биле харылзаазын күштелдирген база удуртукчу кадрларны черге өстүрүп доруктурарына идиглиг болган. Райкомга, хооркомга болгаш оондаа еске комитеттерге идепкейлиг ажылдап турган хей санныг кижилер удуртур ажылга мергежип, бодунун дуржулгазын байдыып, политиктиг билиин бедидип турар. А комитеттерде кайы хире хөй кижилер бар болуп турарын билип алыр дизе, партияның район болгаш хоорай комитеттеринде 200 мун ажыг кежигүнер, область край комитеттеринде болгаш эвилелдешкен республикаларның ТК-ларында 14 мун чыгыы кежигүннер санатынып турарын чугаалаарга-ла четчир.

Партия комитеттериниң ажылы дараазында байдал ёзугаар тургуетунганы билдингир болгай. Комитет үе-үеде пленумнарга чыглып турар. Пленумнар партия организациязының ажылының эң чугула айтырыгларын чугаалажып, шиитпирлеп турар. Комитеттериниң күүсекчи органнары болуп турар кызыы коллегия — бюро комитеттериниң төлөвлеткенин ёзугаар хүн-бүрү ажылдап турар.

Пленумнарны белеткээринге болгаш эрттирерингe комитеттиң кежигүннери боттары идепкейлиг киржир хүлээлгелиг. Олар айтырыгларны өөренирингe, дуржулганы тарадырынга, хемчеглерни ажылдап кылырынга киржир ужурлуглар. Партия комитединиң пленумунга шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел принципиалдыг ажыл-ишчи болур ужурлуг. Комитет кежигүнү бүрүзү пленумга кандыг-даа шүгүмчүлелчи саналды бээр, кандыг-даа ажылдакчының четпестерин болгаш чазыгларын айтыр, бодунуң санал-оналын киирер аргалыг болур ужурлуг. Пленум—ол болза, конференциялар аразында партия организациязының дээди органы болур, ынчангаш комитеттиң кежигүнү бүрүзү организацияда ажыл-херектериниң байдалы дээш долу харыысалгалының билир ужурлуг.

Пленумнарның ужур-дузазы улуг болзадаа, комитет—ол болза, хуралдаар орган болур дээрзин уттуп болбас. Пленумнарның аразында үеде комитеттиң ажылынга оон кежигүнү канчаар киржирил база ол талазы-биле комитеттиң бюрозунуң болгаш секретарының мурнунга кандыг соруулгалар салдынарыл?

Партия органының ажылында коллективтиг чорук чүгле пленумнар эрттирери-биле кызыгаарлатынмас. Коллективтиг чорук дээрге, партия организациязының удуртукчулары хүн-бүрү ажылдарны чорударда комитеттиң кежигүннери-биле сүмележип, оларга партия комитединиң мурнундан харыысалгалыг даалгаларны берип, оларны кудуку организацияларның партийжи шиитпирлерни күүседип турарын хынаарынга, партия комитединиң бюрозунга чугаалажыр айтырыгларны баш бурунгаар ажылдап кылырынга болгаш оон-даа еске ажылдарга киириштирери ол болур. Коллективтиг удуртулганың күжү чүдел дизе, ол хөй кижилериниң дуржулга билиинге даянырында, практиканы ылаштыг өөренгенинде, айтырыг бүрүзүнүн четпестерин бүгү тала-биле хандыр көргенинде болур.

Комитетке ёзулуг коллективтиг чорукту хандырар төлөвледе, комитеттиң кежигүнү бүрүзү хүн-бүрүнүн удуртур ажылынга киржир ужурлуг. Комитеттиң чамдык кежигүннери пленумнарга организацияның хереглелин билир, оон ажылын экижидеринге чугула ужур-дузалыг айтырыгларны тургузуп билир удуртукчу ажылдакчылар дег эвес, а «бот-отчёт» кылып сес алыр түүлдер тургулаар. Пленумнарга пленум кежигүннери эвес, а чаладып олурушкан кижилер хөйү-биле сес алыр таварылгалар база тургулаар. Ол чорук болганчок-ла комитеттиң ажылынга оон кежигүннери идепкейлиг киришпес, ниити организацияда ажыл херектиң байдалы дээш харыысалгалының уттупкан черлерде бар болуп тургулаар.

Партийжи органның хүн-бүрү дириг организакчы ажылынга комитеттиң кежигүннерин киириштирер дугайында комитеттиң секретары болгаш бюро кежигүннери сагыш салыр хүлээлгелиг. Олар комитеттиң хүн-бүрүдеги ажыл-чорудулгазынга комитеттиң кежигүнү бүрүзүнүн тодаргай киржириниң дугайында сагыш човаар ужурлуг. Комитеттиң кежигүнү кезээде секретарылар-биле ужуражыр, бодунга соонурганчыг айтырыглар талазы-биле чугаалажыр аргалыг болур ужурлуг. Ол, комитеттиң шиитпирлериниң болгаш чугула хемчеглериниң дугайын билген турар ужурлуг.

Килдистериниң инструкторлары болгаш өске-даа ажылдакчылары комитеттиң кежигүннерин боттарының дузалакчылары деп көрүп, оларга бодунун шиитпирлээнибиле даалга берип, янзы-бүрү комиссияга киирип, төлээге болгаш өске-даа түүлдерге томуйлап турар болза шын эвес. Комитеттиң кежигүннерин эге организациялар талазы-биле төлөвлекчилер болдуруп хуулдура бээр болза ол база-ла шын эвес. Кандыг бир эге организацияга дуза көргүзер, сургаалда бээр төлөвде, райкомнуң төлөвлерин чорударының эргежок чугулазы практикада кестүп турар. Маная партияның район комитеттериниң кежигүннери киржир ужурлуг. Ынчалза-даа оларны эге организацияларга кандыг-даа хемчеглерни чорударының доктаамал «тайылбырлакчылары» кылдыр хуулдуруп болбас. Ол чорук эге организацияның эгелекчи саналын, бот-тывынгыр чоруун моондактап, партийжи органның кежигүннериниң ролюн кудуладып турар.

(«Партийжи амыдырал» деп журналдан)

Культура бригадазының ажылы

Эрзин районнуң Культура бажыңының организастааны бот-тывынгыр уран-түүл коллективи районнуң төвү—Сарыг-Булуңга болгаш Бай-Дагга, Меренге, Нарынга бирги үнүүшкүнүнүң оюн, концертин көргүскеш чедип келгеннер.

Культбригаданың киржикчилери колхозтар төптеринге 4 удаа, оларның ховушөлдериниң турлагларынга 6 удаа концертти көргүспүшаан ангы-ангы темаларга 8 удаа лекция номчуп, беседаларны чоруткан. Оон-биле кады хана солуну, агитхуудустар үндүрүп, лозунгулар бижиринге дузалашкан.

Культбригаданың киржикчилери ам ийиги үнүүшкүнче белеткенип, дужут ажаап алышкынының үезинде колхозчуларга болгаш мал фермаларынче чоруурунун соруулгазын салып алган.

К. НУРЗАТ.

Он айларнын түннели

Бии-Хем районнун «Кызыл тараачын» көдөө ажыл-агый артелинин инек мал фермазынын ажылдакчыларынын составы быжыгып, оларнын ажылга мергежили, ажылынын шынары улам экижип турар.

Чижээ, саанчы Нина Лысова бодунун өөнүн эзи кадарчы Александр Сущевский биле кады ам фермада ийи чыл иштинде ажылдап турар. Ол бөдүүн кижилер каш чылдын мурнунда 7 классты дооскаш, бүдүүлгеге ажылдап турганнар. Партия ТК-нын сентябрь Пленумунун шиитпирлеринин соонда олар мал ажылынын фермазынга кирип, баштайгы хүннерден эгелээш-ле күш-ажылга улуг ынакшылдын көргүзе бергеннер. Оларнын малчыннар-биле беседалажып, номнар, брошюралардан ажылдын дуржулгазын таныжып турарын кижи болганчок-ла көөр.

Нина бодунга быжыглаан 11 инектеринин сүт-саалдазын улам бедидип турар. Оон иштинде «Дарна» деп шолалыг инек бир хонукта 17—18 литр сүттү, «Касатка»—15—16 литрни, «Азу» -14—15 литрни берип турар. Нина Лысова он айларнын дургузунда инек бүрүзүнден 1440 литр сүттү саап алган. Бо түннел эрткен чылдан 237 литр хөй болуп турар.

— Бодумнун ажылымга, инектеримге ынак мен. Инек бүрүзүнүн аажы-чаңын эки билир мен. Инекти саарда эмигни массаштаар, харын чамдык инектерни үш чедир массаштаарга сүүт улам көвүдеп турар. Инек бүрүзүнден 1700 литрни саап алыр планымны 2000 литр чедирер деп хүлээлге алган мен. Чылдын саалдазынын түннелинде бодумнун хүлээлгемни күүседип шыдаар мен—деп Нина чугаалаан.

Оон дунмазы саанчы Мария Лысова сүт саалдазынын чыл планын хуусаа бетинде күүседткен азы он айларда инек бүрүзүнден 1599 литрни саткан. Саанчы Елена Боровина эрткен чылын сүт саалдазынын планын чүгле 87 хуу күүседткен болза, ам он айларда инек бүрүзүнден 1476 литр сүттү саап, чыл планын күүседиринге чоокшулап турар.

Ам мал ажылынын фермазын чаа черде тургускан. Ында 100 инек кирер чаңгыс-аай хевирлиг кажааны мал чемнери дажыглап каап бөөр аскан демир оруктуг кылдыр, база бызаа кажаазын, ферманын ажылдакчыларынга чаа бажыңнарны туткан болгаш чунар-бажынны, электри двигатель турар черниң тудуун кылып турар. Оон соонда автосуггарылганы, электросаалданы тургузар. Области бирле дугаарында тус черниң материалы-биле 150 тонна силос салыр чартык башняны инек кажаазынын чанында туткан болгаш ону дуглаглыг эжик-биле кажаага тудуштурган. Ферма Туран хоорайның чанында терең өзт-сигенниг черде турул турар. Оон чанында эриктеринде бичии шыргай ыяш үнүштүг Туран хем агып баткан. Изиг хүннерде оларнын хөлегезинче инектер ажыталы бөөрлер.

Колхозтун кадарчызы Александр Ефимович Сущевский баштайгы хүннерден эгелээш одарны бөлүктерге үскеш, оон бирээзинге-ле инектерни 7 хонукта эзлештир кадарар арганы ажыглаан. Өзт-сигенни кайы хамзанчок таптап баспайн, эки өзттап алзын дээш, кадарчы инектерни чаңгыс-аай шугум-биле калбарты одарлаарынга чанчыктырып турар. Хонукта ногаан өзт-сигенни хөйнү чиген тудум-на инектериң сүүт арбын болурун билгеш, дуржулгалыг кадарчы инектерни дүне база одарладып турар.

Моон мурнунда инектерге чем нормазын бир-аай берип турган болза, эрткен октябрь айдан бөөр ындыг деңнелгени үзүткап, инек бүрүзүнүн сүткүрүн, дириг деңзиин барымдалап, чем нормазын таарыштыр берип турар. Саанчы бүрүзү бодунуң инектериниң нормазын, кандыг чемге артык туралын эки билир. Бөдүүн чемнерни үүрмектээр, буска чымчадыр арганы фермада организастаан.

Хүнде 4 чедир саалданы чорудып турар. Эртенгиниң 5—9 шактарда I, II саалданы инектериниң өзттап турган черинге чорудар, 12-шакта инектерни фермага эккелгеш, инек бүрүзүнге 50 килограмм чедир зелёнка бөөр болгаш ийиги саалданы чорудар, хүнүс 4 шакта үшкү саалданы, кежээ 9-тан 11 шакка чедир 4-кү саалданы чорудар.

Фермада ажылдарнын культуразын бедидер, зоотехниктиг үчүн чурумчудар сорулга-биле сүт саалдазын хүн-бүрү журналга демдеглеп турар. Саанчыларнын планын канчаар күүседип турарын самбырада болгаш диаграммаларда көргүзүп турар. Инектерни эдериштиргенин, төрээнин демдеглээр дептерни, бызааларнын доруктурулгазын, деңзизин демдеглээр журналды тургускан. Инек бүрүзүнүн сүүдүнде үстүн хуузун ай санында бир катап, инектериниң бөлүк аайы-биле болгаш бүгү саггаи сүттүн үзүн ниитизи-биле хүн-бүрү тодарадып турар. Үчүн эки тургускан чорук алган хүлээлгелерни канчаар күүседип турарын контрольдаар, четпестерни дарый үзүткаарынын хемчеглерин алыр арганы берип турар.

Колхозта симменталь уксаалыг 8 бүдүрүкчү бугалар бар. Бүдүрүкчүлериниң чемгерилгезин экижидип, эдержилгениң планын ылаптыг чоруткаш, инек кызыраар чорукту шууг үзүткап турар.

Колхозта дээре бызаа ажаакчызы турган болгаш эрткен чылын Бүгү-эвилединиң көдөө ажыл-агый делгелгезинин киржикчизи эш П. Е. Фунтикова ам ол ферманың эргелекчизинге депшип, бодунун ажылынга ынакшылдынын, коллективтиң мурнунга негелделиин көргүзүп турар.

Ажылды эки организастаанындан он айларның түннелинде ферма саар инек бүрүзүнден 1304 литр сүттү азы эрткен чылдын ол-ла үезинден 300 ажыг литр сүттү артыкка саап алган.

Миллионер колхозтун мал ажылдакчыларынын коллективиниң инектериниң сүт продуктулуу шак мынчаар көрүштүүбиле бедип турар.

П. ЯНГУТОВ.

Колхоз тудуунда

Бии-Хем районнун Ленин аттыг колхозунун тудуг бригадазы (бригадири эш Донгак Серен) бо чылдын тудуун дүрген темпилиг чорудуп, чуртталганын 8 бажыңнарын, электри станциязынын болгаш чазанылга мастерскаязынын түс-түс бажыңнарын тудуп дооскан.

Колхозта амгы үеде 100 баш бызаа кирер чаңгыс аай хевирлиг бир чаа кажаанын болгаш автомашина гаражынын база хову ажылынын турлаанда чурттал-га бажыңынын тудуу чоруп турар.

К. МААДЫ.

Улуг-Хем районнун Ленин аттыг колхозунун саанчызы эш Т. Ак-оол 1951 чылдан эгелээш чыл бүрүде 10—11 инектерни саап келген. Ол бо чылын 10 саар инектериниң бирээзинден-не 700 литр сүттү саап алыр деп хүлээлге алган турган.

Комсомолчу эш Т. Ак-оол 1954 чылдың октябрь 1-ден 1955 чылдың август 1-ге чедир 10 инектерден ниитизи-биле 7574 ийикпе азы инек бүрүзүнден 757 литр сүттү саап алган. Эрткен чылын күш-хүнүнге 3 тонна тарааны, 1144 рубльди ол ажылдап алган. Инектериниң сүткүр чоруун моон соңгаар улам көвүдедир дээш ол кызымак ажылдап турар.

Чурукта: Т. Ак-оол саггаи сүдүн учетчик Д. Камазга хүлээдип турары.

Фото **С. Феоктистовтуу.**

САДЧЫГАШ

1.

Сиген бажын шимчаш кылыр сырын-даа чок.
Шил дег кылаң аяс дээрде булут-даа чок.
Чеди айның ортан өйү, изии хөлчок.
Серпитензе, эштип алза, таптыы зажок.
Изиргенгеш, көк суг болуп, боскум кургаан,
Кудумчулап, далаш-даа чок шөйүп ор мен.
Күсепактааным, даштын шып каан харжаам улуг,
Иштинде та чүнү дыгаан — аары кончуг.
Боже мени шак бо харжак эккел чыдар,
Мону меңээ чедир дээштиң эжим берген.
Эштиң чагыын чажам дивейн күүсээр апаар,
Эзинге ону черле тутсур апаар...

2.

Шаараш херим кыдыын орта тура дүштүм.
Чанымда бо садчыгашты чарашсындым:
Ховаганнар чечектерни тепший ушкан,
Хөлбеңг шыкта шергилерни дагаа сүрген,
Арысканда хирилээлер мыжырашкан,
Арыг сугда өдүректер серпитенген.
Эргий көрдүм: чүзүн-баазын ыяш ында:
Эзлгир талдар, терек, шиви, инеккараа,
Чокпак-чокпак чодураалар, ранетка,
Согун дег дорт хады болгаш чыжыргана.
Хүререрти быжып орар яблоктар.
Хүнге чайнап, ийи дөсте борбайып тур.
Чазый караам демгилерден салдынмайн-дыр,
Чаагым суу-даа аасты долдур куттулуп тур.

3.

Кым деп кижи мону тарып кагжык ирги?
Кым-на аңаа ону айтып бержик ирги?
Агроном, эртемден бе, азы кымыл?
Ажылчызын, ишке ынаан, адаарганчыын.
Ындында бир чанчыны чок бажынчык тур.
Ында-ла ыйнан мону кылган кеьжээ кижи.
Сеткилимде шак ол эшке байыр туттум,
Чеде бергеш, холун дыңзыг тудуксадым.
Ынчалза-даа ботту база бодап келдим,
Ыядыксап, эпчоксунуп бодай бердим:
Боларларны мен чүге тарып шыдавас мен?
Бодум арта агроном ышкажык мен.

С. СЮРЮН-ООЛ.

Комиссиялыг садыг—садыгның чаа хевири

Колхозтардан болгаш колхозчулардан хүлээп ап турар көдөө ажыл-агый продуктуларының комиссиялыг садыы болза, Совет Эвилелиниң бүгү хоорайларында калбаа-биле нептерээн болуп турар. Садыгның бо хевирин Тыва области чедишкиннин-биле калбартып болур арга бар.

Бо чорук бараан саарылгазынга аъшчем бараанларын хөйү-биле киириштирер арганы бөөр, ынчангаш ол хоорайларның болгаш ажылчын суурларының чонунун хандырылгазын экижидер болгаш көдөө ажыл-агыйның артыкшылдыг продуктуларын сайгарып алырынга колхозчуларга дузалаар.

Көдөө ажыл-агыйның артыкшылыг продуктуларын хереглекчилер кооперациязын дамчыштыр комиссиялыг садыгга садар чорук колхозтарга болгаш колхозчуларга дыка ажыктыг, чүге дээрге продуктулар садары-биле рынок барып, ыңай бөөр базарын соксадыр болгаш уе-шакка камныг. Мындыг турбуже областың хереглекчилер кооперациязы колхозтарда болгаш колхозчуларда көдөө ажыл-агыйның артыкшылыг продуктулары хөй болуп турда-ла садыгның бо чугула хевирин организастаарын саададып турары кончуг четпес.

Рынок комитединиң медээзин өзугаар алырга бо чылдың май айдан бөөр областың колхозтары болгаш колхозчулары Кызыл хоорайның чурттакчыларынга чүгле 400 муң рубльдин көдөө ажыл-агый продуктуларын саткан. Бо чылын колхозтарның тарылга шөлүнүн дыка калбарганын болгаш мал ажылының продуктулуунун көвүдээнин барымдалаан, көдөө ажыл-агыйның артыкшылдыг продуктуларын садып алырынга белеткел ажылдарын кыска хуусаада доозарын райполарга болгаш Кызыл горпозунга хүлээндирген турган. Ынчалза-даа белеткел ажылдары Кызыл горпозунда болгаш чамдык райполарда бүгай чоруп турар.

Кызыл горпозу көдөө ажыл-агый продуктуларын садар бир магазинни тускайлаар болгаш базаар шөлүнге тараа садар эки деритинген ларёкту ажыдар ужурлуг тургаш, чүгле тараа садар бир ларёкту ажыткаш оон-биле кызыгаарланган. Мындыг магазиннерни хөйү-биле тургузуп болур арга горпода бар болза-даа ону күүсетпейн турар.

Горпо баштаар чери Кызыл, Таңды, Каа-Хем райполарының белеткел конторалары-биле кереэ чарып албаан. Моон хараазы-биле чамдык колхозтар, чижээ, Каа-Хем районнун Молотов аттыг колхозтун даргазы эш Поздерин ниитиниң чемненилге черлеринде болгаш магазиннерде чок болуп турар 3 тонна ажыг артыкшылдыг картофелин кымга садарын билбейн турар.

Облпотребсоюзтун баштаар чери бо чугула ажылды ийиги чергенни кылдыр көрүп турар райпо баштаар черлери-биле эптежип олурбайн, комиссиялыг садыгны организастаарын дүргедедири эргежок чугула.

И. ЛОПСАН.

Чоннуң дилээн херекке албаан

Ажылчы чоннуң материалдыг болгаш культурлуг байдалы улам-на бедип, оларның негелдези өзүп турар. Чоннуң культурлуг негелдезин чогуур өйүнде өөренип, өй-шаанда харылаары совет албан черлериниң удуртукчуларының хүлээлгези болур. Ындыг турбуже, чамдык албан организация черлери чоннуң негелде хомудалдарын, дилээн чугулага көрбес чоруктар бар.

Кызыл хоорайның радио белдири (улуг техники эш Злобин) хоорайның кол кудумчуларында радио шугумнарын тургускан-даа болза, хоорай кыдыында чамдык кудумчуларда чурттап турар чон бажыңнарынга радио шугуму киирип алыр дээш дилег кылырга хандырып бербейн турар. Пролетарская кудумчузунда бажыңнарда радио шугуму чок. Бажыңнарынга радио кииртип алыры-биле чурттакчылар радио белдиринге каш-даа удаа дилег киргеннер. Чижээ, ол-ла кудумчуда № 73 бажыңның чурттакчылары 9 катап барып дилег кылганнар. Мынчага чедир харыы албаан.

Чурттакчыларның каш удаа кылып турган чөптүг дилеглерин радио белдири херекке албаан болгаш Пролетарская кудумчузунда бажыңнарда ам-даа радио чок.

О. ЧИТАР-ООЛ.

Орук септелгезинче кичээнгей салыр

Таңды районнун Кочетов көдөө Совединин девискээринде орук-харылзаазының байдалы кончуг багай. Көдөө Совединиң ажылчы чонунун, эң ылаңгыя Сталин аттыг колхозтун Кызыл хоорай-биле аргыжар дорт оруу—Чал-Орук үрелгенден бөөр үр үе эрткен.

Ындыг болза-даа ол орукту септөөр дугайында районнун орук килдизи, Кочетов көдөө Совет хемчег албайн турар. Дорт орук чок болганындан Кызыл-биле аргыжарда 40—50 километр артык черге чоруур ужур таваржып, ажылга саатты болуп, артык чарыгдалдар үнүп турар.

О. ДАНЗЫРЫҢ.

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Өвүр районнун Хандагайты суурда кижи эмнелгезинге рентген болгаш хирургия салбырын ажыдарының эргежок чугулазын көдөө бижикчи «Шын» солун редакциязынга бижээн. Бижикчиниң негелдезин өөренип көөрү-биле областың кадык камгалал килдизинге редакция медээлээн.

Район эмнелгезинге рентген болгаш хирургия салбырларын 1956 чылда ажыдары көрүнген деп областың кадык камгалал килдизи редакцияга дыңнаткан.

Кореяның хосталганының он чылы

Он чылдың мурнунда, 1945 чылдың август 15-те Совет Чепсектиг Күштер Кореяны япон эжелекчилерден хостаан. Бүгү корей улус бодунун хосталганының хүнүн эң улуг национал байырлал кылдыр алдаржыдып турар.

Кореяның хосталганы канчаар-даа аажок улуг төөгүлүг ужур-дузалыг болуушкун болган. Корея бодунун хосталырынга чедир япон империалистерниң колониязы болуп турганы билдингир. Бүгү корей үлетпүр, харылзажылганын оруктары, харылзаа, сан-хөө колонизаторларның холунга турган. Корей ажылчын ангы кээргел чок мөлчүгделге таварышкан. Чурттун чонунун хөй нуруузу болуп турган тараачыннарны даштыкы эжелекчилер болгаш олар-биле дем-каттыштырган корей помещиктер дарлап турган. Корея бодунун үүгүлө национал экономиказындан эвес, харын бодунун национал культуразындан база казытырган турган. Төрээн дылынга бижик-биликке өөренирин, бодунун солуннарын болгаш номнарын парлап үндүрерин, бодунун национал театрларлыг болурун корейлерге хораан турган.

Үр үеде корей улус даштыкы болгаш иштики мөлчүкчүлерге удур эптеш чок, эрес-маадырлыг демиселди чорудуп келген. Ол улус мөлчүкчүлерге удур чепсектиг тура-халыышкынче каш удаа көдүрлүп үнүп турган. Ынчалза-даа чүгле 1945 чылдың августа хосталганың шагы корей улуска келген.

Япон шеригни чылча шавары-биле чергелештир Кореяның ажылчыннары болгаш тараачыннары корей улустун баштынчызы Ким Ир Сенге баштаткан Коммунистиг партияның (1945 чылдан эгелээш Кореяның Күш-ажылчы партиязының) удуртулгазы-биле чуртка антиимпериалистиг болгаш антифеодалдыг революцияны боттандырганнар. Бот-эргеледдиң органнары улусчу комитеттерниң өүүрүбиле чер болганга-төп черге-даа, чер-черге-даа тургустунган.

Улусчу эрге-чагырга ажылчын ангының удуртукчу рольдуг ажылчыннарның болгаш тараачыннарның быжыг эвилелинге даянмышаан, чуртка үндезин демократтыг чаартылгаларны чорударынче дораан эгелеп кирген. Ындыг болза-даа Мурнуу Кореяга колониалдыг дарлалдан хосталган улус массаларның революстуг инициативазы бастырткан. Демократтыг чаартылгалар бүрүнү-биле үүгле Соңгу Кореяга боттанган.

Соңгу Кореяның ажылчы чоннары Күш-ажылчы партияның болгаш улусчу чазактың удуртулгазы-биле кыска хуусаанын дургузунда чаа амыдыралдың тургузуушкунунга көстүп көрбөөн чедишкиннерни чедип алган. Аграрлыг реформаның чорутунганының түннелинде чер ону болбаазырадып ажылдап турар кижилериниң холунда кирген. Үлетпүр, демир орук болгаш суг транспорту, харылзааның чепсекхеркселдери болгаш өске-даа ол чергелиг үүлдер национализастынган болгаш бүгү улустун эдилели апарган. Ажылчыннарның болгаш албан- хаакчыларның күш-ажылының дугайында, херээженнерниң дең эрге-шөлээзинин дугайында болгаш өске-даа депшилгелиг хоойлулар боттанган.

Улусчу эрге-чагырганың тургустунганы болгаш демократтыг реформаларның боттаныышкыны чурттун экономика болгаш культура амыдыралының бүгү адырларының хөгжүлдези дээш идепкейлии-биле ажылдап турар улустарның канчаар-даа аажок улуг амыдыралчы күштерин болгаш аргаларын оттурган. 1949 чылдың төнчүзүнде безин Соңгу Корея танытынмас кылдыр чаартынган. Колонизаторларның үрегдээни эрги үлетпүр бүдүрүлгелери бүрүнү-биле катап тургустунган, үлетпүрнүн чаа-чаа адырларын тудуп тургускан. Оон түннелинде 1946 чыл-биле дөмейлээрге 1949 чылда үлетпүр бүдүрүлгезиниң деңнели 377, 1 хуу болган, тарылга шөлдери 25 хуу калбарган, дүжүттү бедээн. Улус өөредилгезиниң хөгжүлдезинге улуг чедишкиннер чедип алдынган. Бүгү Соңгу Корея школаларының сырый четкизи-биле шыптынган, он-он тускайжыткан ортумак болгаш дээди өөредилге черлери тургустунган.

Ынчангаш чурттун национал каттыжыышкынче, хамаарышпас, демократтыг күрүнени тургузарынче орукту ажыткан быжыг улусчу-демократтыг тургузуг Соңгу Кореяда тургустунган.

1948 чылдың сентябрьда корей улус бодунун национал күрүнезин—Кореяның Улус-Демократтыг Республиказын тургускан. 1948 чылдың август 25-те болган бүгү-ниитиниң соңгулдаларының түннелинде Кореяның улустун Дээди хуралы соңгутурган. Соңгулдаларга Соңгу Кореяның бүгү соңгукчуларының 99, 97 хуузу болгаш Мурнуу Кореяның бүгү соңгукчуларының 77,5 хуузу киришкен. Улустун Дээди хуралынга 572, оон иштинден Мурнуу Кореядан 360 депутаттар соңгутурган.

Улустун Дээди хуралы бодунун бирги сессиязынга Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Конституциязын хүлээп алган. Чурттун соңгу кезээнге чорутунган бүгү-ле демократтыг чаартылгалар ында хоойлужуп быжыглатынган.

Совет Эвилели Кореяның Улус-Демократтыг Республиказын бир дугаарында үүлүзүнүп көрген болгаш 1948 чылдың октябрь 12-де оон-биле дипломаттыг харылзааларны тургускан. Оны Кыдат Улус Республика, Моол Арат Республика, Польша, Чехословакия, Болгария, Румыния, Венгрия, Албания, Герман Демократтыг Республика болгаш Вьетнамның Демократтыг Республиказы база үүлүзүнүп көрген. Совет Эвилели-биле болгаш өске-даа элээн хөй чурттар-биле дипломаттыг харылзаларны тургускан чорук бүрүн эргелиг, хамаарышпас күрүне болур КУДР-ның делегей-эрге байдалын быжыктырган.

Корей улустун күзел-соруун уткувушаан, Совет Эвилели бодунун шериглерин Соңгу Кореядан чайладып үндүрер, а 1948 чылдың март 17-де Москвага Совет Эвилели-биле КУДР-ның аразында экономиктиг болгаш культурлуг кады ажылдажылганын дугайында дугуржулгага, а ол ышкаш бараан саарылгазының болгаш төлевирлерниң дугайында, Кореяга чээли тыпсыр болгаш аңаа техниктиг дузаламчыны көргүзер дугайында дугуржулгаларга ат салдынган.

КУДР-ның политика, экономика болгаш культура тургузуушкунунун талазы-биле чедишкиннери база оон улустар аразында байдалының болгаш ат-алдарының быжыкканы 1950 чылдың июнь 25-те КУДР-же халдаан даштыкы интервентилерниң халдаашкынынга удур туружарының шиитпирлиг күжү болган. Ли Сын Манның бөлүүн санаваска безин он алды империалистиг күрүнелер аныяк Кореяның Улус-Демократтыг Республиказынга удур хан төгүүшкүннүг дайынны үш чыл ажыг үеде чорудун келген. Ындыг болза-даа интервентилериниң кем-буруулуг бодалдары боттанмаан. Эжелекчилер улус-демократтыг тургузугнун типлетирбес күжүнге, бодунун республиказын, бодунун төөгүлүг чаалап алыышкыннарын камгалап алырынга улустун чайгылыш чок күзел-соруунга үскүлешкеннер. КУДР-ның чону, Кореяның аныяк улусчу шерии болгаш Кореяга дузалажыры-биле келген кыдат улустун шылгарангай эки-турачылары дайын-биле демиселге дидим-чүреккиринин болгаш маадырлыг чоруктарының онза кайгамчыктыг, эрес-дидим, коргуш чок чоруктарын илереткеннер. Олар бодунун шыныг хөрээн камгалап турар улустун типлетирбезин, чаа ниитилел тургузуунун буза-шаптырпазын бүгү делегейге база катап көргүскеннер. Хосталгалыг дайынның үезинин дургузунда Кореяның Улусчу шериниң 470 дайынчылары болгаш командирлери КУДР-ның маадырлары болган, 650 муң ажыг дайынчылар орденнер болгаш медальдар-биле шаннатырган.

Кореяга шериг, политика болгаш мораль талазы-биле аштырыышкынга таварышкаш, империалистер эжелекчи дайынны соксадырынче аргажоктун кырындан баар ужурга таварышканнар. 1953 чылдың июль 27-де Пханмунденге (Паньмыньчжонга) дайылдажып турар талаларның аразынга тайбынчыдылга дугайында дугуржулгага ат салдынган.

Тайбынчыдылганың хүнүнден эгелээш, эрткен ийи чылдың дургузунда КУДР-ның ажылчы чоннары Совет Эвилелиниң кыдат Улус Республиканың болгаш социалистиг лагерьниң өске-даа чурттарының акы-дунма дузаламчызы-биле канчаар-даа аажок улуг тургузукчу ажылды кылганнар. Дайын сөөлүнде дораан-на хүлээп алдынган улус ажыл-агыйын катап тургузар болгаш хөгжүдериниң үш чыл планы баштайгы чылының дургузунда 110,3 хуу күүсетинген. Ук план үлетпүр болгаш көдөө ажыл-агый бүдүрүлгезиниң дайын мурнундагы деңнелин чүгле катап тургузарын эвес, харын ол деңнелди дыка ажырарын база баш бурунгаар көрген турган. 1954 чылда, үш чылдың бирги чылында 120 ажыг улуг болгаш ортумак үлетпүр бүдүрүлгелерин катап тургускан болгаш 40-ни чаазы-биле тудуп кылган турган. Күрүне болгаш кооператив бүдүрүлгелериниң ниити продукциязы 1953 чыл-биле дөмейлээрге 76 хуу өскен болгаш дайын мурнундагы 1949 чылдың деңнелин ашкан.

Эрткен чылдың дургузунда ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның болгаш албан хаакчыларның саны 197 муңга көвүдээн болгаш ам 818 муң кижи болуп турар. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 41 хуу өскен. Дайын сөөлүндеги тургузуушкунга күш-ажылчы эрес-маадырлыг чоруктар дээш 54 ажылчыннарга Күш-ажылдың Маадыры деп аттарны тывыскан, 20 муң ажыг ажыл-ишчилер орденнер болгаш медальдар-биле шаннатырганнар.

Республиканың ажылчы чоннары 1955 чылдың—үш чылдың шиитпирлиг чылының планын күүседир дээш улуг көдүрлүүшкүн-биле демисежип турарлар. Бо чылдың бирги кварталында күрүне болгаш кооператив секторунун үлетпүрүнүн ниити продукциязы 100,5 хуу болган. Кэтап тургускан болгаш чаазы-биле туткан бүдүрүлгелер ам безин чуртка металлдарны, станоктарны, моторларны, көдөө ажылагый чепсек-херкселдерин, химиктиг удобрениелерни, тудуг материалдарын, пос-таавыны болгаш өске-даа кылыгларны берип турар. Пхеньян, Вонсан, Ким Чак, Чхончжин, Синыйчжу, Нампхо, Кэсон болгаш өске-даа хоорайларның тудугжулары ай бүрүзүнде темпилерни эң улуу-биле бедидип турарлар. Чаа план өзугаар тудуп турар Пхеньянның овур-дүрзүзү мырынай өскерилген. Калбак, доорт проспектилерде хөй-хөй улуг чуртталга бажыңнары, күрүне албан черлери, магазиннер, гостиницалар туттунуп турар. Вонсанда Хосталга болгаш Ийиги магистраль деп чаа туткан калбак кудумчуларны дургаар 7.300 ажыг чуртталга бажыңнары туттунган. Улуг тудуушкун Республиканың бүгү районнарында калбарган.

Көдөө ажыл-агый база-ла үлетпүр биле-кады көдүрлүп турар. 1953 чыл-биле дөмейлээрге 1954 чылда тарылга шөлдери 41 муң тенбога (1 тенбо-0,99 гектарга деп) көвүдээн. Чамдык районнарга чаагаар айыылдар (үерлээшкин, долу) болгулаан турбужежок дүжүттүн чыылдазы 1953 чылга бодааргa үш хуу бедик болган. Күрүнениң машина — прокат станциялары чаа машиналар-биле долдуртунган. Эрткен чылдын төнчүзүнде безин МТС-терге 820 тракторлар ажылдап турган. 1955 чылдың апрельде бүгү тараачын өрегелериниң 43 хуузун болгаш ниити тарылга шөлдериниң 44 хуузун каттыштырып турар 11.400 көдөө ажыл-агый кооперативтери санатынып турган. Ам кооперативтерни организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаары-

(Төнчүзү 4-кү арында).

Югославияның парламент төлээлериниң Ленинградтан үнүпкени

ЛЕНИНГРАД, август 10. Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының парламент төлээлери Ленинградтан Киевче ужуп чорупкан.

ЮФУР болгаш ССРЭ-ниң күрүне туктары-биле шимеп казстаан Ленинград аэропортунга аалчыларны ажылчы чоннар депутаттарының Ленинград хоорай Совединиң күүскомунуң даргазы Н. И. Смирнов, күүскомунуң даргазының оралакчылары Н. А. Кузнецов, М. А. Балашов, П. П. Чернявская, СЭКП-ниң хоорай комитединиң секретары А. И. Попов, хоорай Совединиң күүскомунуң секретары И. А. Пучков, хоорайның комендантызы генерал-майор Н. З. Сухоребров, хоорай Совединин депутаттары, бүдүрүлге черлериниң болгаш хөй-ниити организацияларының төлөлекчилери үдээннер.

Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының Эвилелдиң улус скупщиназының депутаттары совет чуртка боттарының аян чоруун аас-кежиктиг чорударын Н. И. Смирнов оларга күзээн болгаш ленинградчыларның найыралдыг байырын югослав улуска дамчыдарын олардан дилээн.

Югослав төлээлериниң баштыңы Владимир Бакарич найыралдың чылыг чымчак ёзузу-биле аалчыларны хүлээп алганы дээш Ленинградтың ажылчы чоннарынга ханызы-биле өөрүп четиргенин илереткен. Югославияның парламент төлээлерин ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң бюджет комиссиязының даргазы А. Н. Сафронов, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң протокол килдизиниң өөгелекчизиниң дузалакчызы К. А. Кочетков, а ол ышкаш Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини Д. Видич болгаш элчин чериниң төвүлекчизи Ф. Бабич олар үдеп чоруурлар.

(СЭТА).

Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының парламент төлээлериниң Киевте чеде бергени

КИЕВ, август 10. (СЭТА). Совет чуртка боттарының аян чоруун үргүлчүлевишаан Югославияның парламент төлээлери Украинаның найыслалында бөгүн чеде берген. Киевчилер аалчыларны москвачылар болгаш ленинградчылар-биле бир дөмей улуг найыралдың ёзузу-биле хүлээп алганнар.

Югослав улустуң төлээлерин уткууруу-биле Совет Украинаның найыслалының ажылчы чоннарының болгаш хөй-ниити организацияларының хөй санныг төлөлекчилери Киевтиң аэропортунга чыглып келген турганнар. Уткуп келгеннериң аразында — Украина ССР-ниң Дээди Совединиң Даргазы П. Г. Тычина, УССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазының оралакчызы С. А. Ковпак, УССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң секретары А. Н. Зеленко, УССР-ниң Дээди Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының даргазы С. В. Червоненко, УССР-ниң Дээди Совединиң хоойлу саналдарының комиссиязының даргазы А. П. Сидоренко, УССР-ниң министрлери, ССРЭ-ниң болгаш Украин ССР-ниң, ажылчы чоннар депутаттарының область болгаш хоорай Советтериниң депутаттары, Украин ССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң, республиканың Даштыкы Херектер Министерствозунуң харыысалгалыг ажылдакчылары болгаш совет журналистер бар.

Аэродромну хөй чечектер-биле каастап шимээн турган. Югослав улустуң төлээлеринге чыылганнар үр адыш часкаашкыннары-биле байыр чедирген. Холдарында чечектер тудуп алган пионерлер аалчыларны долгандыр чедип келген. Югослав аалчылар оларны найыралдыы-биле куспактап, оларга өөрүп четиргенин илереткеннер. 84-кү школадан келген пионер Тамара Тимошко Югославияның пионерлеринге изиг байырны дамчыдарын төлээлериниң баштыңындан дилээн. Украин дыл кырынга чугаалар серби сөстер-биле холужуп турган. Киевчилериниң өөрүшкүлүг нүүр-шырайлары болгаш найыралдыг сеткил-сагыжы югослав өөнүктерни ханызы-биле өөрткен.

Украин ССР-ниң Дээди Совединиң болгаш бүгү украин улустуң өмүнээзинден Югославияның Эвилелдиң улус скупщиназының депутаттарынга П. Г. Тычина чүректиң ханызындан изиг байыр чедирген. Ооң чугаалааны:

— Украинага силерниң чедип келгеннер болгаш УССР-ниң Дээди Совединин база Югославияның эвилелдиң улус скупщиназының аразынга дорт харылзааны түргүсканы бистиң улустарывыстың аразынга найыралдыг харылзаа байдалдарны быжыглаарының улуг херээнге база бүгү делегейге тайбыңның чаагай чоруунга баяан болуп бистиң найыралывыс моон соңгаар улам-на чечектелиринге чигзинмейн тур бис».

Парламент төлээлериниң баштыңы Владимир Бакарич харыы сөс чугаалаан. Төлээлерни Киевке чүректиң ханызындан найыралдыы-биле хүлээп алганынга өөрүп четиргенин ол илереткен.

Төлээлер ол-ла хүн УССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Д. С. Коротченкога ужуражып чорааннар. Республикага дайын сөөлүндеги үеде үлетпүрнүң, көдээ ажыл-агыйның өзүлдезиниң болгаш культураның хөгжүлдезиниң дугайын беседа үезинде Д. С. Коротченко чугалаан. Бодунуң таныжы эш Титога ооң байырын дамчыдарын Д. С. Коротченко төлээлерден дилээн. Югославияның Эвилелдиң улус скупщиназының депутаттары айтырыгларны салып, республиканың улус ажыл-агыйының канчаар хөгжүп турарын сонуургап, Югославияның болгаш Совет Эвилелиниң улустарын шагдан бээр холбаштырып келген найыралдың дугайында чугаалап, удур-дедир төлээлерни чалажыры моон соңгаар улам-на калбарар дээрзинге бүзүрелди илергейлээннер. Совет Эвилелиниң болгаш Югославияның дайынчылары кажан маадырлыг чорукту көргүзүп, ниити дайынны чылча шаап турганы дайынның чылдарын беседаның үезинде аалчылар сактып чугаалааннар.

Югославияның улустарынга болгаш Эвилелдиң улус скупщиназының депутаттарынга украин улустуң акы-дүүма изиг байырын дамчыдарын Д. С. Коротченко аалчылардан дилээн.

Аалчылар ооң соонда ажылчы чоннар депутаттарының Киев хоорай Совединиң күүскомунуң даргазының оралакчызы Г. И. Аркадьевка үдедип алгаш, хоорайны сонуургап көргеннер.

Аныяктарның болгаш студентилерниң бешки Бүгү-делегей фестивалы

ВАРШАВА, август 8. Аныяктарның болгаш студентилерниң V Бүгү-делегей фестивалының программазында кирип турар сугга хемелээшкин талазы-биле улустар аразының маргылдаалары Познаньда доозулган. Совет хемежилер бирги чеди черни өөлөөн болгаш чеди алдын медальдарны алганнар. Польшаның командазы үш алдын медальдарны, Герман Демократтыг Республиканың командазы ийи алдын медальдарны чаалап алган.

Трамплинден (тускай кылган бедик чер) халыырының талазы-биле маргылдаалар база доозулган. Бирги черни болгаш улустар аразының спорт оюннарының талазы-биле чемпионунуң адын совет спорттуң төлөлекчилери чедип алганнар. Эр улустуң иштинден тиилекчи—Бренер—168,72 саннарлыг болган. Херээженнериң аразында ең хөй 138,65 саннарны Чумичева чедип алган.

ВАРШАВА, август 9. Аныяктарның болгаш студентилерниң бешки Бүгү-делегей фестивалының хөгжүмчүлериниң конкурузу Варшавада доозулган.

Бирги ийи шаңналдарны С. Доренскийге (ССРЭ) болгаш Н. Егоровка (Болгария) тус-тус тывыскан. Ийиги янзыбүрү хевириң шаңналдарын Ю. Айрапетян (ССРЭ), А. Лошончи болгаш Ф. Радош (кайызы-даа Венгриянылы), К. Кристеску (Румыния) олар алгылаан.

Болгарияның, Польшаның, Францияның, Кыдаттың болгаш өске-даа чурттарның төлөлекчилерин үшү шаңналдар-биле демдеглээн.

Улустуң ырларының күүседикчилериниң конкурзунуң түңнелдерин база чарлаан. Бирги чергениң 9 шаңналдарын 16 кижиге хуваштыр тывыскан, чүге дээрге чаңгыстап ырлап күүседир номерлерден аңгыда ийи болгаш үш кижиниң ырларын, ооң ыңай хөгжүмнериң каттыштырган үннерин ойнап күүседкен. Бирги чергениң шаңналдары-биле демдеглетиргеннериң аразында О. Джумбаев (ССРЭ), Н. Гудори (Индия), К. Коток (ССРЭ), Фан Ю.-лян (Кыдат), Р. Качам, В. Третьякова, Т. Полуцук, Н. Павленко (ССРЭ) болгаш өскелер-даа бар.

(СЭТА).

Кореяның хосталганының он чылы

(Төнчүзү. Эгези 3-кү арында).

ның улуг ажылы чоругунуп турар. Ылаңгыя күрүне ажыл-агыйларында малдың баш саны дыка көвүдээн. Күрүне моол улустуң чорудуп бергени 30 муң баш ажылчын малын база 15 муң ажыг уксаалыг хаваннарны, 300 муң ажыг куштарны чиигелдериг өртек-биле кооперативтерге берип турар. Бүгү можуларда эрги ирригация тудуушкуннарын катап тургузары болгаш чаазын тудары калбак фронту-биле боттанып турар, ховуларны үерлээшкиннерден камгалаар, кур болгаш куруккан черлерни шингээдип алыр талазы-биле улуг ажылдар чоругунуп турар.

Бүгү улустуң тудуу—Мурну Пхенанның ирригация системазы республиканың чоргааралы болуп турар. Чоокта чаа ооң бирги ээлчээн ажыглалга байырлалдыг байдал-биле кирген, ук система чуртта база бир ең калбак делгем болгаш суг чок чоруктан чүс-чүс чылдарда качыгдап турган Ельтусамченри оргулаштың рис тарыыр муң-муң гектар ховуларынга шыкты берген.

Келир чылдың майда тудуушкуннуң доостур хүнүнде узун дуртту 717 километр суггарылга каналдары Ельтусамченри оргулаштты таварып өртер. Хемчээли 100 муң кубометр чалдар, 16 туннельдер, 55 дюкерлер, 2.936 улуг болгаш биче суггарылга системалары туттунган турар. Мурнуу Пхенан можуда ирригация тудуушкуну рис тарыыр 25 муң гектар шөлдерни суггарар, ук шөлдерден тараачыннар чыл-бүрүде 53 муң тонна ристи немей чыып ап турар апаар. Шынааның чаа кур черлерин аңдарар болгаш культивизастаар, олар чуртта база бир ең үнүшдүжүткүр черлер болу бээр.

Ажыл-агый тургузуушкунунда чедишкиннер бүгү улустуң материалдыг болгаш культурлуг чаагай байдалының үзүктел чок өзүлдезин хандырып турар. Республикада үлетпүр болгаш аъш-чем бараанналарынга өртектер үргүлчү чиигеп, ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның боттуг ажыл төлевири бедип, тараачыннарның орулгалары өзүп турар.

Корей улустуң улус өөредилгези, литературазы болгаш уран-чүүлү улам ыңайгы хөгжүлдени ап турар. Дайынның соксаанының соонда эге школалар, ортумак болгаш дээди өөредилге черлери боттарының ажыл-чорудулгазын чер болганга база катап чорудуп эгелээн. Чүгле 1954 чылда безин 303 школаларның, 41 тускайжыткан ортумак школаларның, 13 дээди өөредилге черлериниң, а ол ышкаш 11 театрларның, 29 кинотеатрларның, 103 поликлиникаларның болгаш амбулаторияларның бажыңнары катап тургустунган ийикпе туттунган. Эге школаларның өөренивчиленириниң саны 1953 чыл-биле дөмейлээрге 1954 чылда 87 муң кижиге, ортумак школаларның 44 муң кижиге, а дээди өөредилге черлериниң студентилериниң саны 28 муң кижиге көвүдээн. Дайын сөөлүндеги үеде республиканың беш муң ажыг оолдары болгаш кыстары техникумнарны болгаш дээди өөредилге черлерин дооскан. Оон аңгыда Совет Эвилелинге болгаш улус демократиязының чурттарынга өөренип турган 500 ажыг аспирантылар болгаш студентилер база алды муң практиканттылар болгаш мергежилдиг ажылчыннар төрээн чуртунче ээп чана бергеннер. Аныяк тускай эртемниглер улус ажыл-агыйының дайын сөөлүндеги катап тургузуушкунунга болгаш тудуушкунунга бүгү-ле энергиязы-биле ажылдап киришкеннер.

Улус өөредилгезиниң чедишкиннери 1956 чылдың август 1-ден эгелеп КУДРга бүгү-ниитиниң ыяавыла эге өөредилгезинче шилчип кирер арганы берип турар.

Амгы үеде Соңгу Кореяда 30 хире янзы-бүрү солуннарны, ооң иштинде элээн каш төп солуннарны, 30 ажыг журналдарны парлап үндүрүп турар. Кореяның хосталган хүнүнден эгелээш республикага Маркстың, Энгельстың, Ленинниң, Сталинның 200 хире ажылдарын парлап үндүрген; «ВКП (б) төөгүзүнүң допчу курзун» элээн каш катап массалыг тиражтыг кыдыр парлап үндүрген. Корей болгаш совет чогаалчыларның чечен чогаалдарын, политиктиг болгаш экономиктиг литератураны хөй тиражтыг кыдыр парлап турар. Эртемниң болгаш техниканың айтырыгларының талазы-биле 30 миллион ажыг экземпляр янзыбүрү номнар парлатынып үнген.

Республикада национал шин болгаш опера театрлары, ырның болгаш танцының ансамбльдери ажылдап турар, улустуң бот-тывынгыр уран чүүлү калбаа-биле хөгжүп турар.

Улус ажыл-агыйын катап тургузарында болгаш хөгжүдеринде чедишкиннер дайынның чылдарында интервентилерни ашкан маадырлыг тиилелгелер-биле бир дөмей улус-демократтыг тургузугнуң улуг амыдыралчы күжүнүң чайыннанчак херечизи болур. Чурттуң соңгу-даа, мурнуудаа чүгүнде — Кореяның бүгү улузу Кореяның Улус-Демократтыг Республиказын бодунуң келир үеде катап каттышкан турар төрээн чурту кылдыр көрүп, чурттуң демократтыг үндезинге катап каттыжарын чедип ап турар. Корей улус америк шериглерни Мурнуу Кореядан чайладып үндүрерин болгаш даштыкының холгаарлаашкыны чокка бодунуң, салым-чолун шиитпирлээр, чаңгыс-аай демократтыг, хамаарышпас Кореяны тургузар эргени тысырын чаңгыс-эптиг сеткил-биле негеп турар.

Я. КАДУЛИН.

Совет көдээ ажыл-агый төлээлериниң АКШ-та чоруп турары

МИННЕАПОЛИС. Август 8-те совет көдээ ажыл-агый төлээлери Миннесота штаттың көдээ ажыл-агыйы-биле таныжарын үргүлчүлээн.

Төлээлер штаттың улуг бүдүрүлге чери болур «Миннеаполис молин компани» заводка чораан, ол завод көдээ ажыл-агый машиналарын бүдүрүп үндүрүп турар. Төлээлер заводтуң кол-кол цехтерин көрген, ең чаа көдээ ажыл-агый машиналары-биле танышкан. Ооң сөөлүнде төлээлерге АКШ-та көдээ ажыл-агый ажылдарын механизастап турарының дугайында кинону көргүскен.

Совет төлээлер-биле беседага фирмаларның удуртукчулары ССРЭ-биле АКШ-тың аразынга ёзулуг садыг харылзааларын дүрген тургузар дугайында күзелин илереткеннер. «Бот-боттары садыглажыр чорук бистиң улустарывыстың аразынга тайбың болгаш найыралче орук болур» деп фирманың төлөлекчизи Морган медеглээн.

Август 9-та төлээлер Миннесота штатта үргүлчүлеп чоруп турган.

(СЭТА).

АКШ-тың көдээ ажыл-агый төлээлериниң Совет Эвилелинде чоруп турары

СТАЛИНГРАД. (СЭТА-ның тускай корр.) Август 9-та америк көдээ ажыл-агый төлээлери ийи бөлүк болуп алгаш, Сталинград хоорай-биле болгаш Сталинград облазы-биле танышкан.

Төлээлериниң удуртукчузу Уильям Ламбертке баштаткан бирги бөлүк Сталинградтың гидроэлектростанция тудуун көөрү-биле катерге олуруп алгаш, Волга хемнеп чорупкан. Тудугнуң начальниги Ю. Раевский чаа хоорай Волжскийде тудуп турар келир үеде гидростанцияның улус ажыл-агыйынга ужур-дузазының дугайын чугаалаан. Төлээлериниң кежигүннери боттарының салган бүгү айтырыгларынга долу харыыларны алганнар.

Тудугнуң удуртукчулары-биле болгаш парлалга төлөлекчилери-биле боттарының бодалдарын солушкаш, аалчылар келир үеде гидроэлектростанцияның тудуунуң канчаар-даа аажок улуг калбарышкыны болгаш ооң күчүлүүн кайгап көргенин илереткен. Олар гидроэлектростанцияны тудуп доосканының түңнелинде хөй-хөй көдээ ажыл-агый районнарын кылымал арга-биле суггарарынга кайгамчыктыг аргалар ажыттынар дээрзинге кичээнгейни база салганнар.

Фермер Олсениң парлалга төлөлекчилеринге медеглээни болза, Сталинград ГЭС-тиң тудуушкунун болгаш Сталинград хоорайны көрген чорук Совет Эвилели тайбың тургузукчу күш-ажыл кылып турар дээрзинге америк төлээлериниң кежигүннерин база катап бүзүреткен.

Ол бөлүктүң төлээлериниң чамдыызы август 9-та Сталинградта сүт заводун база көргеннер.

Герберт Пайкка баштаткан төлээлериниң ийиги бөлүү боттарының шилип алганы-биле Красноармейский районнуң Сталин аттыг колхозунга чораан.

Ол улуг хөй адырлардыг ажыл-агый чери областың ең-не суггат чок зоназында турар. Колхоз даргазы агроном Ю. Коблев төлээлериниң кежигүннеринге суггат чок климаттың байдалынга колхозчулар боттарының ажыл-агыйының бүгү адырларының продуктулуун бедидерин канчаар чедип ап турарын чугаалаан.

Айова штаттан келген фермерлер Чарльз Херст болгаш Герберт Пайк олар бо чылын колхозчуларның бир-ле дугаар өстүрүп турары колхозта кукурузаның куду дүжүттүүнге кичээнгей салганнар.

Бир тээ берге климаттыг болгаш хөрзүн байдалдар ужурундан кукуруза силерде багай үнүп турар болганда, ооң орнунга кандаашкынга алдыртпас болгаш бедик дүжүттүг культура болур соргону чүге тарывас силер, ол культура мындыг байдалдарга АКШ-та кукурузага бодааргa хөй тарааны болгаш ногаан чемишти дыка хөйнү берип турар—деп Херст чугаалаан.

Херст ооң суггат чок штадында кукуруза орнунга тарып турары соргонуң чурт сортун ажыглаарын колхозчуларга сүмелээн. Колхозчулар бир эвес ажыктын бүзүреп көрзе, соргону болгаш суданикти боттарынга шиңгээдирлер деп колхозтуң даргазы харылаан.

Төлээлериниң кежигүннери болгаш колхозчулар санал-онаалдарын солчуп, бот-боттарынга айтырыглар салчып турган. Чоруурунуң мурнунда аалчылар колхозчулар-биле кады чурукка тыртырган.

Сталинградче дедир чоруп ора төлээлериниң бөлүү хоорай кыдыында «Горная поляна» совхозка барганнар, аңаа олар ажыл-агыйның байдалын сонуургап көрген. Совхозтуң ажылчыннары аалчыларга белек кылдыр Сталинградтың чаа бышкан арбузтарын берген.

Хүндүс облкүүскомнуң даргазы И. С. Панькин төлээлериниң алдары дээш хүлээп алышкын кылган, ооң сөөлүнде аалчылар Куйбышевче ужуп үнүпкеннер.

* * *

КУЙБЫШЕВ. (СЭТА-ның тускай корр). Америк көдээ ажыл-агый төлээлери август 9-та Куйбышевке чеде берген. Аалчыларны аэродромга хоорайның болгаш областың ажылчы чоннарының төлөлекчилери уткаан. Төлээлериниң кежигүннеринге облкүүскомнуң даргазының оралакчызы В. Мельников байыр чедирген.

(СЭТА).

Атомнуг энергияны тайбың сорулгаларга ажыглаар талазы-биле улустар аразының эртем-техниктиг конференциязы

ЖЕНЕВА. (СЭТА-ның тускай корр.). Атомнуг энергияны тайбың сорулгаларга ажыглаар талазы-биле улустар аразының эртем-техниктиг конференциязының академик Д. В. Скобельцынның даргалааны-биле болган август 10-дагы хуралынга «чоокку 50 чылдарда ядролуг энергияның ролю» деп теманың дугайын чырыткан илеткелдерни чугаалашкан.

Кошкак хөгжүлделиг чурттарга ядролуг энергияның экономиктиг ужур-дузазының дугайында Каттышкан Нациялар Организациязының кирген илеткелин бир дугаарында дыңнаан. Ооң дараазында илеткел кылган Канаданың төлээзи Дж. Дэвис Канадада ядролуг энергияның экономика талазы-биле ролюнуң үнелелин берген.

Атомнуг энергия талазы-биле француз комитеттиң кежигүнү П. Айере Францияда электри энергияның бүдүрүлгезиниң хөгжүлдезиниң дугайында илеткелди конференцияга кирген.

Англи эртемден Дж. Бей бодунуң илеткелинге атомнуг энергияның дузаламчызы-биле электри энергияның бүдүрүлдезиниң болгаш ооң аная методтар-биле бүдүрүлдезиниң аразында деңнээшкинни оларның камналгалыының талазы-биле көргүскен.

Бразилияның төлээзи Д. Маттос Бразилияның экономиказынга атомнуг энергияның ужур-дузазының дугайында айтырыгның талазы-биле санал берген.

Англи эртемден Дж. Кокрофт бодунуң илеткелинге атомнуг энергияның хөгжүлдезиниң талазы-биле Англияның чазааның программазын тайылбырлаан.

Аргентин төлээ Праолагоитиа Аргентинаның энергетиктиг ажыл-агыйынга атомнуг энергияның ролюн бодунуң илеткелинге көргүскен.

АКШ-тың төлээзи К. Мейер бодунуң илеткелинге атомнуг электри станцияларының тудуушкунунга ядролуг энергияны ажыглаары-биле холбашкан экономиктиг шинчиледдериниң допчуларын кылган.

ЖЕНЕВА. (СЭТА-ның тускай корр.). Атомнуг энергияны тайбың сорулгаларга ажыглаар талазы-биле улустар аразының эртем-техниктиг конференциязының хүндүсү хуралынга «ядролуг энергия база гигиенаның болгаш айыыл чок чоруктун айтырыгларын» чугаалашкан.

Англи эртемден Дж. Лоутиттиң илеткели болгаш Хастерликтиң кирген америк эртемденнериниң илеткели атомнуг шинчиледдерде, ол ышкаш атомнуг үлетпүрде ажылдап турар кижилериниң кадыкшылын камгалаарының айтырыын чырыткан.

Бо айтырыгны чугаалажып турар үезинде совет эртемденнер болза, А. К. Гуськованың, Г. Д. Байсаголовтуң, А. В. Лебединскийниң илеткелдерин конференцияга кирген.

Маккалохтуң кирген америк эртемденнериниң илеткелдери, а ол ышкаш конференцияга В. Г. Марлиниң кылган англи эртемденнериниң илеткели реакторларда ажыл-биле холбашкан кижилериниң айыыл чок чоруун хандырарының айтырыын чырыткан.

Бөгүн конференцияга чамдык секциялар боттарының ажылын эгелээн. Атомнуг физиканың айтырыгларының база химияның болгаш технологияның айтырыгларының талазы-биле секциялар хуралдаан.

Атомнуг болгаш водородтуг чепсекти хоругдаары дээш улустар аразының конференциязында

ТОКИО, август 8. (СЭТА). Атомнуг болгаш водородтуг чепсектерни хоругдаары дээш улустар аразының конференциязы бодунуң ажылын Хиросима деп япон хоорайга бөгүн доосканын Киодо Пусин агентилели дамчыдып турар. Ол конференцияның ажылынга Японияның хөй-ниитизиниң, а ол ышкаш делегейниң дыка хөй чурттарының хөй санныг төлээлери киришкен.

Конференцияның түңнел хуралынга Польшаның, Индияның, Индонезияның болгаш өске-даа чурттарның төлөлекчилери Хиросиманың база Нагасакиниң айыылдыг өлүмүн кажан-даа база катап болдурбас дээш расазы болгаш идеологиязындан хамаарылга чокка боттарының күштерин улам-на сырый каттыштырарынче база атомнуг болгаш водородтуг чепсектерни хоругдаары дээш шимчээшкинни улам-на калбартырынче делегейниң бүгү чурттарының улустарын кыйгырган. Япон профессор Сакатаның саналын ёзугаар атомнуг энергияны тайбың ажыглаарының талазы-биле Женевада ажыттынган улустар аразының конференциязынга байырлыг чагааны чорудар деп шиитпирни конференцияның киржикчилери хүлээп алган.

Конференцияның киржикчилериниң хүлээп алганы декларацияда атомнуг болгаш водородтуг чепсектерни хоругдаары дээш демиселге сырый каттыжарынче делегейниң бүгү улустарын кыйгырып турар.

Улустар аразының дүшкүүрлүг байдалын кошкадырының талазы-биле хемчегларни ажылдап кылыры-биле Американың Каттышкан Штаттарының, Англияның, Францияның, Совет Эвилелинин, Кыдат Улус Республиканың, Индияның төлөлекчилериниң киржилгези-биле улустар аразының чөвүлел хуралын чыылдырарын негээн резолюцияны конференция база хүлээп алган. Атомнуг бомбалаашкынның айыылынга таварышканнарга болгаш оларның өг-бүлелеринге дузалаар фондуга акша-хөрөнгилерни чыылдырарының талазы-биле кампанияны калбартырын ол резолюцияда кыйгырып, ол ышкаш атомнуг радиацияның частыышкыннарының айыылынга таварышкан кижилерге дузаламчы көргүзер дугайында хоойлуну хүлээп алырын негеп турар.

Мурнунда көрүнген план ёзугаар конференция болунуң ажылын август 15-те Токиога үргүлчүлээр ужурлуг турган.

Редакторнуң ораланчызы
Т. С. ТАЛГАНЧИК.

БИЧИИ УРУГЛАРНЫҢ КАДЫЫН КАМГАЛАҢАР!

КЫЖЫК ААРЫГ ургларның амыдыралынга кончуг айыылдыг. Чайын ургларның эмерин соксатпаңар!

ЭМИГ СУДУ — кыжык аарыгны болдурбазының болгаш эмнээриниң ең эки аргазы.

Эмиг эмер ургларны эмчиниң томуйлаанын ёзугаар эмзиринер. Эмзиреринерниң аразында хайындырган сүттү ижиртинер.

Боттарыңарның болгаш ургларыңарның холдарын үргүлчү чуңар. Эмзиреринер мурнунда изиг суг-биле эмиинер чуңар.

Шала кырынче барып ушкан ургларны ойнаар чүүлдерни ыяавыла чуңар.

УРУГЛАРНЫ ЭМИН ЭРТИР ИЗИРНИКТИР ШУГЛАВАҢАР!

Изиг үеде бичии ургну чиик кылдыр хепкерип, эмчиниң айытканы ёзугаар хүнге, арыг агаарга хөй тудуңар.

Чурттап турар черинерни салгынга каксыңар!

Ургларны, оларның чемин болгаш аяк-савазын халдавырлыг аарыгларның тарадыкчызы — сээктерден камгалаңар.

Бичии ургларны кыжыктап болгаш куза бээрге — доп-дораан эмчиге барыңар!

Тыва областың Санитар чырыдыышкын бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 8 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 8—62, редакторнуң ораланчызының, иштики информация килдизиниң—3—88, харыысалгалыг секретарының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт көдээ ажыл-агый, килдистериниң 8—68, культура болгаш амыдырал килдизиниң база бухгалтериянның—3—65

ТС — 02192

Культура эргелелиниң типографиязы